

Stenografični zapisnik

dvanajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 21. februarija 1898.

Navzoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela.
— Vlada zastopnika: c. kr. deželni predsednik eksce-
lenca baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar
baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun:
ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia, baron
Friderik Rechbach in dr. Ivan Tavčar. — Za-
pisnikar: deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dné 17. februarija 1898. l.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 65. Poročilo deželnega odbora, gledé uvrstitve občinske ceste, ki se v Stari Loki odcepi od deželne ceste Loka-Železniki in drži do okrajne ceste Kranj-Loka v vasi sv. Duh, med okrajne ceste.
4. Priloga 66. Poročilo deželnega odbora gledé odobritve kupne in menjalne pogodbe, katero sta sklenila mestna občina Ljubljanska in zaklad meščanske bolnice.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji zdravstvenega zastopa za okrožje Vipavsko gledé podpore za zgradbo okrožne bolnice.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu gledališkega zaklada za l. 1896. in o proračunu za l. 1898. (k prilogi 4.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za dovolitev podpore.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Ljubljanskega nemškega gledališkega društva za dovolitev podpore.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji posestnikov iz Preloke za podporo vsled škode po toči.
10. Ustno poročilo finančnega odseka, zadevajoče razne zgradbe v deželni blaznici na Studencu ter dovolitev ustanove za izobrazbo enega zdravnika v psihijatrični stroki (k prilogi 62.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve občinske ceste, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju na Mošnje, med okrajne ceste v cestnem okraju Radoljica (k prilogi 44.).
12. Ustno poročilo upravnega odseka gledé dovoljenja pobiranja davščine v mestu Krškem od vozov, na katerih se za prodajo določene reči uvažajo (k prilogi 59.).

Stenographischer Bericht

der zwölften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 21. Februar 1898.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela.
— Regierungsvertreter: R. f. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Friedrich Freiherr v. Rechbach und Dr. Ivan Tavčar. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokoll des XI. Landtagsitzung vom 17ten Februar 1898.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 65. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Bischofslack vorkommenden, in Altlack von der Lack-Eisern Landesstraße abzweigenden und bis zur Krainburg-Lacker Bezirksstraße in der Ortschaft Heiligengeist führenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen.
4. Beilage 66. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Genehmigung eines zwischen der Stadtgemeinde Laibach und dem Bürgerhospitalsfonde abgeschlossenen Kauf- und Tauschvertrages.
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Sanitätsvertretung für den Wippacher District um Subvention für den Bau eines Districtsspitals.
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Theaterfonde für das Jahr 1896 und den Voranschlag für das Jahr 1898 (zur Beilage 4).
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Subventionsbewilligung.
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des deutschen Theatervereines in Laibach um Subventionsbewilligung.
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Insassen von Preloka um Bewilligung einer Unterstützung infolge des Jagelschadens.
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend verschiedene Bauführungen in der Irrenanstalt zu Studenz und die Bewilligung eines Stipendiums behufs Ausbildung eines Arztes im psychiatischen Fache (zur Beilage 62).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der von der Burzner Reichsstraße beim Podweiner Bildstock abzweigenden, nach Möschnach führenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen im Straßenbezirke Radmannsdorf (zur Beilage 44).
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung einer Abgabe in der Stadt Gurkfeld von Wägen, auf welchen für den Verkauf bestimmte Artikel zugeführt werden (zur Beilage 59).

13. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah, in sicer:

- a) več obrtnikov sodnega okraja Tržič za dopolnitev § 17. kranjske deželne vodnopravne postave z dné 15. maja 1872, št. 16;
- b) vasi Grčarice in Grčarske Ravne, okraja Kočevskega, za izločitev iz občine Dolenjave in ustanovitev samostojne občine Grčarice;
- c) prebivalcev vasi Landol, Henovice, Predjama in drugih za popravilo okrajne ceste iz Planine čez Studeno in Landol do Grič;
- d) posestnikov iz Podutika za uvrstitev občinske ceste od Zgornje Šiške skozi Koseze in Podutik med okrajne ceste.

14. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer:

- a) o § 3. A (Deželna kultura);
- b) o § 3. B (Agrarne razmere).

Začetek seje ob 10. uri 15 minut dopoludne.

13. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:

- a) mehrerer Industriellen des Gerichtsbezirkes Neumarkt um Ergänzung des § 17 des krainischen Landeswasserrechtsgesetzes vom 15. Mai 1872, Nr. 16;
- b) der Ortschaften Majern und Majereben, Bezirk Gottschee, um Auscheidung aus der Gemeinde Niederdorf und Bildung einer selbständigen Gemeinde Majern;
- c) der Inassen von Landol, Hrenoviz, Luegg und anderer um Reparatur der von Planina über Kaltenfeld und Landol bis Gorice führenden Bezirksstraße;
- d) der Inassen von Podutik um Einreihung der Gemeindestraße von Oberschischka durch Koseze und Podutik unter die Bezirksstraßen.

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar:

- a) über § 3 A (Landescultur);
- b) über § 3 B (Agrarverhältnisse).

Beginn der Sijung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dné 17. februarija 1898.

1. Lesung des Protokolls der XI. Landtags-sitzung vom 17. Februar 1898.

Tajnik Pfeifer

(bere zapisnik XI. seje v slovenskem jeziku — liest das Protokoll der XI. Sitzung in slovenischer Sprache).

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznaniti mi je, da sta gospoda poslanca baron Rechbach in dr. Tavčar opravičena gledé odsotnosti od današnje seje, ker sta bolna.

Dalje naznanjam, da se z ozirom na to, da je visoki deželni zbor sklenil v zadnji seji, da se ne sprejmejo nobene peticije več, došle peticije izročijo deželnemu odboru.

Omeniti pa moram, da je istega dné, to je dné 17. t. m., ko se je v visoki zbornici storil ta sklep, po pošti prišla potom c. kr. okrajnega glavarstva Postojnskega prošnja občine Slavina, ki pa ni bila dostavljena tukaj, ampak pri deželnem odboru, vsled česar se je zakasnila, ker bi se bila sicer, ako bi se bila tukaj dostavila, gotovo še izročila dotičnemu odseku. Ker je pa občina Slavina pravočasno prošnjo predložila c. kr. okrajnemu glavarstvu in ker se je tudi že dné 17. februarija dostavila deželnemu odboru, mislim, da je, posebno iz tega vzroka, ker občine ne zadene nobena krivda, da je prošnja tako pozno došla, opravičeno, ako predlagam, da se vendar prošnja izroči finančnemu odseku, tembolj, ker zadeva posojilo za šolsko zgradbo in bi deželni odbor o tem itak nič ne mogel sklepati in ukreniti.

Torej, če visoka zbornica dovoli, izročila se bo prošnja občine Slavina za podporo za šolsko zgradbo finančnemu odseku.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Druge prošnje pa, ki so se danes izročile, se izroče deželnemu odboru v rešitev.

3. Priloga 65. Poročilo deželnega odbora, gledé uvrstitve občinske ceste, ki se v Stari Loki odcepi od deželne ceste Loka-Železniki in drži do okrajne ceste Kranj-Loka v vasi sv. Duh, med okrajne ceste.

3. Beilage 65. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Bischofsdorf vorkommenden, in Altlack von der Laß-Gisnern Landesstraße abzweigenden und bis zur Krainburg-Lader Bezirksstraße in der Ortschaft Heiligengeist führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 66. Poročilo deželnega odbora gledé odobritve kupne in menjalne pogodbe, katero sta sklenila mestna občina Ljubljanska in zaklad meščanske bolnice.

4. Beilage 66. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Genehmigung eines zwischen der Stadtgemeinde Laibach und dem Bürgerhospitalsfonde abgeschlossenen Kauf- und Tauschvertrages.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Izročen mi je bil sledeči samostalni predlog gospoda poslanca Hribarja in tovarišev.

Prosim gospoda zapisnikarja, da ga prečita.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Poslancev Ivana Hribarja in tovarišev samostojni predlog gledé obrambe ustavnih pravic slovenskega naroda:

C. kr. vlada se pozivlja takoj storiti vse potrebno, da se bodo varovale slovenskemu, oziroma hrvatskemu prebivalstvu na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem v ustavi zajamčene mu pravice in da se štiti to prebivalstvo nasilstvu večine, kjer je vsled manjšega števila v deželi ali pa vsled umetno prikrojenega volilnega reda v zakonodajnih zborih v manjšini.

V Ljubljani, dné 21. februarija 1898.

Iv. Hribar — Detela — Višnikar — Dr. Papež — Povše — Dr. Ivan Tavčar — V. Pfeifer — F. Modic — Božič — Dr. D. Majaron — Lenarčič — Gab. Jelovšek — F. Ažman — Žitnik — Klein — V. Globočnik — Schweiger — Perdan — Košak — A. Kalan — Kajdiž.»

Deželni glavar:

Ker je ta predlog dovelj podprt, dal bom gospodu predlagatelju Hribarju besedo za utemeljevanje tega predloga v eni prihodnjih sej.

Preidimo na dnevni red in sicer k točki:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji zdravstvenega zastopa za okrožje Vipavsko glede podpore za zgradbo okrožne bolnice.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Sanitätsvertretung für den Wippacher District um Subvention für den Bau eines Districtsspitals.

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka imam čast poročati o prošnji zdravstvenega zastopa za okrožje Vipavsko za primerno podporo k zidanju okrožne bolnice. Kakor je častitim gospodom poslanecem znano, je c. kr. deželna vlada l. 1894. v posebnem dopisu na deželni odbor naglašala potrebo bolnic za silo, v katerih bolnicah naj bi se zdravili, oziroma ločili od doma po kužnih boleznih napadeni bolniki. Vsled tega je deželni odbor l. 1895. v obširni prilogi na deželni zbor poročal o tem dopisu in naglašal potrebo tacihi zasilnih bolnic. Tedaj se je mislilo, da bo naprava takih zasilnih bolnic stala po 1600 do 2000 gld., in vsled tega je visoka zbornica l. 1895. sklenila, da naj se take zasilne bolnice po okrožjih in občinah podpirajo z 10% do 15% stavbinskih troškov. Ta podpora bi znašala približno 200 do 300 gld. za vsako bolnico. Ako vzamemo od štiridesetih zdravstvenih okrožij trideset v poštev in bi dežela podpirala vse, bi to stalo 8000 do 9000 gld., katera svota bi se pa seveda razdelila na več let. Toda pozneje je prišla vlada in so prišle tudi občine do prepričanja, da bi take bolnice, kakor so bile prvotno nameravane, pač ne zadostovale; kajti za 2000 gld. se pač ne da napraviti primerna zgradba. In za to je vlada dala izdelati tri vrste načrtov za okrožne bolnice, ki bi služile prvotnemu namenu za slučaj kolere in drugih kužnih bolezni in pa za preskrbljevanje tudi drugih revnih bolnikov in umobolnih, katerih ni takoj mogoče sprejeti v deželno blaznico. Na podlagi enega teh načrtov, načrta št. III., je zdravstveni zastop Vipavski sklenil že l. 1896., da si zgradi za svoj okraj posebno okrožno bolnico, ki bi bila za slučaj sile povodom nalezljivih bolezni, kakor tudi sploh za bolnike, katerih je v nevarnih slučajih iz tako oddaljenih krajev od deželne periferije skoraj nemogoče v Ljubljano prevažati.

Kakor znano, baval se je visoki deželni zbor že lani s prošnjo zdravstvenega zastopa Vipavskega; ker jej pa ni bil priložen niti načrt, niti proračun, sklenil je, da se prošnja vrne zdravstvenemu zastopu, da potom deželnega odbora na deželni zbor predloži novo prošnjo, opremljeno z načrtom in troškovnikom. To je sedaj zdravstveni zastop Vipavski storil.

Naglašam v smislu razgovora, ki se je vršil v finančnem odseku, da kranjska dežela z ozirom na to, da je šele v poslednjem času zgradila v središču dežele jako lepo bolnico, ter izdala v ta namen primeroma jako veliko svoto in da tudi druge nujne potrebščine naraščajo od leta do leta, pač ne bi mogla v vsakem zdravstvenem okrožji take bolnice podpirati.

Vipavsko okrožje pa dela v tem oziru izjemo. Prvič je Vipavska pokrajina res nekako ločena od ostale dežele, drugič pa gre iz teh okrajev in iz okolice, kakor se trdi in utegne istina biti, mnogo bolnikov v Trst, ki bi se potem, ko bi se zgradila bolnica, morda vendar vsaj deloma mogli preskrbljevati v Vipavi.

Dalje opozarjam na sklep iz l. 1889., ko se je v zbornici načelno odločilo, da podpira ustanovitve takih manjših bolnic v posameznih okrajih, kakor na primer v Krškem, v Novem mestu in sploh na krajih, ki so središča večjih okrajev in kjer bi bolnica gotovo pripomogla v to, da se razbremeni tukajšnja deželna bolnica, deloma pa tudi bolnice sosednih kronovin, za katere ima dežela vsako leto jako veliko troškov. Z ozirom na vse to je sklenil finančni odsek, visoki zbornici predlagati nastopno:

«Visoki deželni zbor skleni:

Zdravstvenemu zastopu v Vipavi se dovoli za zgradbo okrožne bolnice 3000 gld. podpore, ako se bode gradila po priloženem načrtu št. III. ter imela prostora za 24 bolnikov.

Deželnemu odboru se naroča, da se prepriča o izvršitvi teh pogojev in ako bode zgradba bolnice zagotovljena, postavi v ta namen v deželni proračun za l. 1899. 1500 gld. in za l. 1900. ostalih 1500 gld.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Z zadoščenjem vzamem na znanje sklep častitega finančnega odseka, ki se je končno mojim nazorom približal, in si jih morebiti tudi do cela prisvojil; in ne morem si kaj, da ne bi, kakor sem to storil nasproti častitemu finančnemu odseku, te prošnje tudi visoki zbornici toplo priporočal. Gospod poročevalec je predmet, ki je v obravnavi, že vsestransko pojasnil, in zaradi tega se jaz v tem pogledu z njim ne bom obširneje bavil; naglašati pa moram neko drugo stran te zadeve. Ustanovitev okrožne bolnice v Vipavi je že stara misel, kajti Vipavski rodoljubi so bili že okolu l. 1880. ali 1881. pričeli nabirati prostovoljne doneske v ta namen, ker je Vipava preoddaljena od Ljubljanske bolnice in ker provzročajo bolniki iz Vipave v Goriški ali Tržaški bolnici ogromne troške. Poleg tega pa so uvaževali tudi okolnost, da bolniki ne morejo vselej v Trst ali pa v Ljubljano, in da je že takrat, kadar morejo tja, to mogoče le z velikimi troški in na škodo njihovega zdravju. Ta odbor, ki se je bil takrat konstituiral, je

dal izdelati nekaj načrt za bolnico v Vipavi. Občina Vipavska ima namreč precej veliko ubožno hišo, ki pa ni v najboljšem stanu, in nameravalo se je v tej hiši nastaniti občinsko hiralnico, ubožnico in poleg tega tudi še bolnico. Vsa zgradba bi stala okolu 16.000 gld. Pokazale pa so se težkoče gledé solastnine i. t. d., vsled česar je stvar zaspala, a glavni vzrok je bil ta, da se Vipavci vsled slabih letin, opustošenj po trtni uši niso predrznili misliti na izvršitev dotičnega projekta. V zadnjem času, od l. 1892. sem pa sta pričela deželna vlada in deželni odbor priganjati, naj se snujejo takozvane prisilne bolnice, o katerih je govoril tudi gospod poročevalec finančnega odseka. Ta misel bi utegnila tu in tam imeti praktičen pomen, na Vipavskem pa je absolutno nemogoča, nekoristna in nepraktična, ako se pomisli, da smo mi preoddaljeni od Ljubljane in da tudi na Tržaško bolnico ne moremo mnogo misliti; ako se dalje pomisli, da so občine primorane skrbeti za prisilno bolnico za slučaj kole-roznih bolezní, in ako se končno upošteva, da s podporo 100 do 200 gld., kakoršne podpore so bile za take bolnice namenjene, ni mogoče graditi za celo okrožje bolnice, ki bi zadostovala vsem potrebam za slučaj epidemije. Zaradi tega se je bil postavil zdravstveni zastop takemu vladnemu zahtevku nekoliko po robu, in zdravstveni zastop prišel je pri dotičnih sejah na dan z vprašanjem gledé zidanja okrožne bolnice v Vipavi. Ta želja se je vpričo okrajnega glavarja Postojinskega in okrožnega zdravnika jasno izrazila, in oba imenovana gospoda sta toplo podpirala in priporočala njeno izvršitev. Na tem mestu moram izreči zahvalo Njega ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku, da je tudi on to podjetje ali nakano toplo priporočal in po mogočnosti njeno uresničenje podpiral. Tako je prišlo do tega, da je zdravstveni zastop Vipavski se odločil zidati okrožno bolnico, ki bi ustrezala vsem zahtevam, ki se morejo staviti na tak zavod, in danes stojimo s svojo prošnjo pred visokim deželnim zborom. Naglašati moram še drug moment, ki se mi vidi vsega uvaževanja vreden. Mi Vipavci trpimo že 18 do 20 let mnogo v zdravstvenem oziru. in te razmere so pač take, kakor v kakem turškem vilajetu. Otroci umirajo po difteriji, žene porodnice zapuščajo osirotele otroke, ker jim zdravnik pomoči noče, in jaz bi mogel v tem oziru navesti drastične slučaje, da bi kar strmeli, vendar pa to za danes opustim. Tem nedostatkom bi se kolikor toliko dalo od-pomoči, ako se nastani v Vipavi zdravnik in se zgradi bolnica, s čemur bi se doseglo mnogo ugodnosti, o katerih smo doslej le pripovedovati slišali. Nadejam se, da v visoki zbornici v tej zadevi ne bo tistega od-pora, kakor v finančnem odseku, ter priporočam toplo prošnjo zdravstvenega zastopa Vipavskega visoki zbornici, da jo sprejme iz istih nagibov, kakor jo je zdravstveni zastop Vipavski stavil.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejet.

Preidimo k točki:

6. **Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu gledališkega zaklada za l. 1896. in o proračunu za l. 1898.** (k prilogi 4.).

6. **Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Theaterfonds für das Jahr 1896 und den Vorausschlag für das Jahr 1898** (zur Beilage 4).

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! K računskemu sklepu gledališkega zaklada, ki je v rokah visoke zbornice že od početka sedanjega zasedanja, imam le nekoliko kratkih opomb. Te opombe se nanašajo na številke faktičnih uspehov pri pokritju in izdatkih gledališkega zaklada l. 1896.

Pri prihodkih ali pri pokritju nahajamo najprej za 1169 gld. večji dohodek od najmovin in sicer zato, ker se staro redutno poslopje, zaradi katerega se je mestna občina ljubljanska l. 1896. dogovarjala z deželnim odborom, da ga kupi, in o katerem se je mislilo, da se bode že v drugem četrletju 1896. l. odstopilo mestni občini v last, še ni takrat prodalo, ampak še le 1. maja l. 1897. Vsled tega je dežela dobivala najemščine za celo leto 1896.

Pri najmovinah za lože se je pa prejelo 100 gld. manj, kakor je bilo preračunjeno, ker so se lože l. 1896. precej ceneje oddale, kakor smo bili pričakovali in kakor so se bile oddajale prejšnja leta. Sploh se vidi, da cene ložam pri deželnem gledališču padajo. Zlasti smo to opazovali l. 1896. in deloma tudi l. 1897. Morebiti je to padanje cen pred vsem pripisovati premalemu zanimanju slovenskega občinstva za ta važni kulturni zavod; morebiti pa tudi premali agitaciji, ki se je imela vršiti med onimi obiskovalci slovenskega gledališča, ki so prejšnja leta imeli lože v najemu. Zaradi tega so se pri najmovinah za slovenske lože l. 1896. pokazali veliko manjši vspehi, kakor smo jih pričakovali, med tem ko so se za nemške gledališke predstave vse lože mogle oddati.

Pri troških se je manj izdalo za vzdrževanje poslopij 402 gld. 93 kr. Ta manjši izdatek je seveda le slučajen, ker se je pri poslopijih l. 1896. manj popravljalo, to pa zato, ker so bila poslopja l. 1895. vsled potresnih škod jako dobro popravljena.

Dalje se je več izdalo za davke in priklade 302 gld. 15 kr., kar nahaja opravičenje v tem, da se je pri najmovinah toliko več prejelo.

Končno je tukaj le še omeniti znesek 332 gld. 65 kr., ki se je več izdal za inventar za oder, in

sicer zato, ker se je mnogo dekoracij popolnoma preslikalo in je to provzročilo več troškov kakor je bilo proračunjenih.

Ker drugih opomb nimam, tedaj predlagam v imenu finančnega odseka, da blagovoli skleniti visoki deželni zbor:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) Računski sklep gledališkega zaklada za l. 1896. z rednimi dohodki:

gld. 12.844·35, ter rednimi in izrednimi izdatki

> 11.509·85¹/₂, tedaj s prebitkom

gld. 1.334·49¹/₂, se odobri.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoki zbor! Na vrsti je poročilo o gledališkem zakladu in proti temu bi jaz samo na sebi ne imel nič ugovarjati. Tudi gledé stališča svojega, katero imam gledé nemškega gledališča, mi ni tukaj ničesar omeniti, ker to še ni na dnevnem redu. Pač pa bi neko drugo zadevo omenil, ki je tudi z gledališčem v nekaki zvezi.

Kakor je znano, ima vladna policija oblast in dolžnost, čuvati nad tem, da se pri gledaliških predstavah nič tacega ne predstavlja, kar bi žalilo verski ali нравni čut, ali sploh kar bi bilo morebiti nasprotno javnemu miru in redu.

To stališče je popolnoma pravo in načelno pač proti temu nikdo ne more ugovarjati.

Vendar se je v zadnjem času izvršil nek odlok od strani vladne policije, katerega moram jaz vkljub temu, da upoštevam, da so ta načela, katera sem prej omenil, popolnoma prava, najstrožje obsojati.

Društvo «Krščanska delavska zveza» je v Ljubljani včeraj imela predstaviti staro, znano igro «Nemški ne znajo», igro, ki se je dosedaj po vseh čitalnicah, kar jih je sploh na Slovenskem, smela predstavljati, igro, ki se je predstavljala še v tistih časih, ko so se Slovani v Avstriji oficijelno pritiskali na steno.

V tistem času vladna cenzura ni imela ničesar ugovarjati proti tej nedolžni igri in ravno Ljubljana je morala doživeti, da je vladna policija jo kot predstavo za včerajšnji večer prepovedala. (Klici na galeriji: — *Hufe auf der Gallerie*: «Škandal!», «Žalostno!») Prepovedala se je predstava z naslednjim odlokom

(bere — liešt):

«Glavnemu odboru slov. krščansko socijalne delavske zveze

v Ljubljani.

Rešujé dotično prošnjo dné 18. t. m. naznanja vam se, da se predstavljanje burke: «Nemški ne znajo», spisal Jakob Alešovec, v smislu gled. zakona 14./XI. 1850, št. 454 drž. zak., prepové, ker bi isto

lahko provzročilo politične demonstracije (Smeh v središču, na levi in na galeriji — *Gelächter im Centrum, links und auf der Gallerie*), kar pa se ne bi strinjalo z delokrogom društva, katero ni politično.

Proti temu odloku prosto vam je se pritožiti na vis. c. kr. ministerstvo za notranje zadeve in to v roku od 14 dni.

Ljubljana, dné 19. februaria 1898.

C. kr. deželni predsednik:

Hein l. r.»

Najprej bi gledé tega omenil, da nobeno onih društev, čitalnic, gledaliških družeb, ki so dosedaj predstavljale to igro, ni bilo politično društvo in vzlic temu so jo smela predstavljati.

Toda kakšen je tisti strah deželnega predsedstva, ki pravi, da bi predstava lahko provzročila politične demonstracije? Vsled tega sem vkljub temu, da imam veliko drugih in raznovrstnih opravil, prebral to igro in našel, da je ta igra najbolj nedolžna stvarica, katero si misliti morete.

Kratek obseg igre je ta, da okrajno glavarstvo pošlje županstvu nemški dopis, da je nevarnost živinske kuge blizu, da naj torej županstvo vse potrebno ukrene, da se meja proti Hrvatski zapre. Ker županstvo ni razumelo tega, je tudi moralo to prezreti in zato se je, ker odlok ni bil spisan v domačem jeziku, zgodila nesreča, da je prišla živinska kuga.

To je tista grozna stvar, ki se tukaj povdarja, da je zmožna provzročiti politične demonstracije!

Po mojih mislih je to popolnoma izključeno in da gospodje spoznajo, na kakšnih stavih se je policija spodtikala, hočem samo nekaj od komisarja znamenovanih stavkov prečitati, ki naj bi se bile po njegovem mnenju izpušile, ako bi se igra predstavljala. Namreč občinski sluga pride k županu in zato, ker mora vse, kar donosi od okrajnega glavarstva v nemškem jeziku, prelagnati na slovenski jezik, dobi poleg svoje plače potem še iz kleti kako darilo in potem pravi hčerki županovi:

(bere — liešt):

«To je tudi izdaten davek za nemško kulturo, Danes je bil mož še prenesljiv. Včasih pa mora dobiti ga dober polič, predno ga pripravimo do tje, da nam raztolmači nemška pisma, pa še tedaj ne vselej prav, ker mož menda sam ne razumi dobro nemški — vsaj uradnega jezika ne.»

Torej to se v Ljubljani ne sme povedati na gledališkem odru. (Smeh v središču, na levi in na galeriji. — *Gelächter im Centrum, links und auf der Gallerie*.)

Drugi odstavek je ta:

«To je nadloga! Ljudje menda mislijo, da mora povsod vsakdo nemški znati.» — Tudi tega se ne sme v Ljubljani povedati.

Potem —

«Res dobro je, če človek več jezikov zna, temu tudi jaz rad pritrdim.» ... Sedaj pride cenzurirani stavek:

«Ali da bi ravno nemški jezik pri nas tu na meji bil take važnosti, tega jaz ne morem nikakor sprevideti. Vsaj jaz ne potrebujem ga tu in skoro sem že mrvo nemščine, kar sem se je pri vojakih naučil, do malega zopet pozabil. Čemu li mi bo tu nemščina? Kdor me potrebuje, naj se nauči mojega jezika; če bom jaz koga potreboval, bom že naučil se tudi njegovega.» — To se zopet ne sme povedati in, gospoda moja, kontekst je ta: «Res, dobro je, če človek več jezikov zna.» Torej tukaj se besede iz konteksta trgajo in črtajo celi stavki, in pravi se, da se to na slovenskem odru ne sme povedati.

Potem vpraša župan: «Zakaj nam gosposke ne pišejo slovenski?» — Tega se tudi ne sme reči. (Smeh v središču, na levi in na galeriji. — Gelächter im Centrum, links und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Prosim gospode poslušalce, da mirujejo. Galerija se nima vtikati v razprave.

Poslanec Kalan

(nadaljuje — fortfahrend):

Izrek: «Zopet nemški» — namreč vsiklik županov — je zopet črtan. Besede: «Ne umem, zakaj take nenavadne besede pišejo vam kmetom! Saj jih še navadni Nemec ne ume» — te besede so tudi zmožne, da provzročijo politične demonstracije, in končno stavek: «— kriva je gosposka, ki mi pošilja v enomer le nemška pisma, čeravno sem jo že več ko stokrat prosil slovenskih, ker nemški ne znam niti brati, niti govoriti, razumim komaj par besedi.

Poročnik: Da, da, res čudno je, da pri tolikih pritožbah se še ni odpravila ta huda napaka.» — To se pri nas ne sme več povedati.

Gospoda moja, jaz obžalujem, da se je tako nedolžna igra sedaj v Ljubljani prepovedala predstavljati, obžalujem to zlasti zato, ker je odlok ravno tisto provzročil, kar je hotel preprečiti, namreč razburjenost in — da se poslužim tega izraza — politične demonstracije.

Ako se od vladne policije v dandanašnjih časih, ko imamo svobodo prepričanja, ko imamo v članu XIX. zagotovljeno popolno svobodo jezika, prepoveduje, da se na gledališkem odru ne sme kaj tacega povedati v tako skromni obliki, kakor v celi tej igri, potem ne vem, kaj je sploh še govoriti dovoljeno.

Zato le obžalujem, da se je kaj tacega prigodilo in moram le reči, da taki odloki nimajo prav nobene lastnosti, da bi morebitno razburjenost pomirili, ampak so le zmožni, da se razburjenost še pomnoži in poostri.

Zato še enkrat obžalujem, da se je izdal tak odlok, ker je popolnoma zgrešil svoj namen. (Odobranje v središču, na levi in na galeriji. — Beifall im Centrum, links und auf der Gallerie.)

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Moja naloga, odgovarjati na besede gospoda poslanca kanonika Kalana, ni težka. Kdor prebere to igro, ki se je prepovedala, bo gotovo pripoznal, da ta igra ni biser slovenske literature. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «O tem nimate vi odločevati!») Jaz slovensko literaturo bolj poznam in vem, da ta igra ni izborna, ni biser slovenske literature.

Zakaj in odkod pa pride razburjenost gospoda kanonika Kalana?

Razburjenost njegova prihaja zategadelj, ker je bila ta gledališka predstava prepovedana, in ker se na ta način niso prigodile one demonstracije v tem društvu, katere so se nameravale in ta odredba, mislim, da je torej bila pravilna, in le zategadelj pride taka razburjenost. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.) Da je temu tako, je gospod poslanec Kalan sam pripoznal. (Ugovori na levi. — Widerspruch links.) On je rekel, — ne vem, ali je res, ali ne — pa on je rekel, da je vzrok onih demonstracij, ki so se prigodile v Zvezdi, bila prepoved. (Poslanec Kalan: — Abgeordneter Kalan: «Tega nisem rekel!» — Poslanec grof Barbo: — Abgeordneter Graf Barbo: «Er lügt!», «Er hat wieder gelogen!», «Er ist die Lüge ja gewohnt!», «Lügt wie gedruckt!»)

Vi ste to rekli, tega meni ne bodete zanikali, imam tukaj priče, da ste to rekli, in to meni kaže tudi, kdo je bil provzročitelj tiste demonstracije in to je ona stranka, katere voditelj je gospod poslanec kanonik Kalan.

Več besed, jaz mislim, da govor gospoda kanonika Kalana ni vreden. (Poslanec grof Barbo: — Abgeordneter Graf Barbo: «Ausgezeichnet!», «Wieder einmal abgeführt worden, der Schuft!») (Velik nemir v središču, na levi in na galeriji. — Große Unruhe im Centrum, links und auf der Gallerie.)

Poslanec Kalan:

Visoka zbornica! Jaz kličem vse gospode deželne poslance na pričo, da so slišali konec besed Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika, ki je izrekel, da več besed v odgovor moj govor ni vreden.

Gospoda moja, mi nismo tukaj v zbornico prišli, da bi se pustili na tak način od gospoda deželnega predsednika inzultirati. (Živalno odobranje na levici, v središču in na galeriji. — Lebhafter Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie.)

On je tukaj, da varuje pravice vlade in da varuje na vse strani pravico, ampak ne, da bi tako samopašno in z nedostojnimi izrazi inzultiral od naroda izvoljene zastopnike.

Mi imamo tukaj pravico govoriti in se braniti, in pravico se braniti vsikdar, kadar je napaden narod in so tlačene njegove pravice.

In te pravice si od nikogar ne damo vzeti, niti od Njega ekscelence deželnega predsednika barona Heina. (Burno odobranje na levici in v središču, ploskanje na galeriji. — Stürmischer Beifall links und im Centrum und Applaus auf der Gallerie.)

Dalje gospoda moja, je gospod predgovornik omenil, da je eden vzrokov, da se je igra prepovedala, ta, češ da igra ni biser slovenske literature.

O tem nima vladna policija govoriti, kaj je biser slovenske literature in kaj se iz umetnostnega stališča sme predstavljati na gledališkem odru in kaj se ne sme.

To je naloga in stvar drugih faktorjev in zato se gospod deželni predsednik za ta razlog prav nič skrivati ne more.

In dalje, ako sem jaz o demonstracijah in razburjenosti govoril, nisem poudarjal, da vsled te prepovedi bi se bile demonstracije izvršile, ampak razlogi za te demonstracije so globokeji in gospodu deželnemu predsedniku ravno tako dobro znani, kakor nam vsem.

Odločno pa od sebe in od svoje stranke odklanjam to, da bi bili mi v zvezi z demonstracijami.

Mi smo v svojih javnih glasilih lojalno kazali stvar, kakoršna je in mladino prosili, da se ne da izvabiti in da ne sede na limanice, ki so se nastavljale od nasprotne stranke in ako smo mi v tem oziru svojo dolžnost storili in v pomirljivem smislu upivali na javno mnenje, potem je pač popolnoma neutemeljeno in neopravičeno, da se nam od te strani, od strani gospoda deželnega predsednika meče v obraz tako očitanje s tako nedostojnimi besedami in na tako neosnovan način.

Jaz torej odločno zavračam način, kakor se gospodu deželnemu predsedniku zljubi, odgovarjati deželnim poslancem, zavračam pa tudi odgovor v stvari sami, ker gospod deželni predsednik ni navedel čisto nobenega razloga, iz katerega je vladna policija prepovedala dotično gledališko predstavo. (Živahno odobravanje v središču, ploskanje na levo in na galeriji. — Lebhafter Beifall im Centrum, Applaus links und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

Prosim ponovljeno, da se gospodje poslušalci zadržijo mirno, sicer bom primoran jih prositi, da ostavijo galerijo, ker poslušalcem nikakor ni dopuščeno, grajati ali odobravati, kakor se tukaj godi.

Gospoda poslanca Kalana bi pa vendar opozoril, da je beseda «nedostojno», kakor jo je rabil nasproti ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku, neparlamentarna.

Poslanec Kalan:

Na ono stran se obrnite, tam je pravi vzrok.

Deželni glavar:

Beseda «nedostojno» vsekako ni bila umestna.

Poslanec Kalan:

Če kdo pravi, da jaz nisem vreden, da se mi odgovori, moram konstatovati, da to ni dostojno.

Deželni glavar:

Jaz smatram stvar kot končano in o tej zadevi ne bom pripuščal dalje debatirati, ker stvar ni v nobeni zvezi z računskim sklepom in proračunom deželnega gledališča.

Poročevalec Hribar:

Pred vsem se moram zavarovati proti poslednjim besedam gospoda deželnega glavarja, ki pravi, da zadeva, katero je gospod poslanec Kalan spravil v razgovor, ni v nikaki zvezi z deželnega gledališča računskim sklepom in proračunom. Ako bode gospod deželni glavar tako tolmačil naš poslovni red, potem kmalu ne bode mogoče nobene zadeve več spraviti v razgovor, ki ne bi bila ravno v direktni zvezi s stvarmi, o katerih se ima obravnati. Jaz pa trdim, da je ta zadeva v zvezi z deželnim gledališčem, kajti vsaj se je igra «Nemški ne znajo» že večkrat predstavljala in sicer tudi v našem gledališču in je del tiste dramske literature, iz katere ravno naše gledališče zajema, da more uprizarjati svoje predstave.

Torej bodem in bi tudi sicer — ko bi zveza za me ne bila tako jasna — kot poročevalec odgovarjal in reagoval na vse to, kar se je v tej debati povedalo in tu moram pred vsem reči, da jako obžalujem zadnje besede Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika. Njega ekscelenca bode danes imel, ako bode šla stvar tako naprej, vsekako slab dan, kajti nobenega zastopnika naroda ne more biti v tej visoki zbornici, ki bi dovolil, da se ž njim na tak način govori (Klici na levo in v središču: — Rufe links und im Centrum: «Tako je!»), kakor se je danes zljubilo Njega ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku, katerega sicer visoko cenim in spoštujem. Naj pa kake vlade zastopnika osebno še tako cenimo in spoštujemo, bolj ceniti in spoštovati pa moramo svojo veljavo in dostojnost kot ljudski zastopniki.

Ekscelenca gospod deželni predsednik ima lahko katero koli privatno mnenje o govorih tega ali onega deželnega poslanca, ali na tak način se izraziti v visoki zbornici, to, gospoda moja, je nekaj, kar se končno odteguje vsaki kritiki. Zato tudi jaz kot poročevalec finančnega odseka besede, ki smo jih čuli iz ust Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika, jako obžalujem.

Gledé stvari same, o kateri je govoril gospod poslanec Kalan, pa moram izjaviti, da sem jaz globoko obžaloval to v resnici skrajno nesrečno in nepravilno policijsko odredbo vladino in da sem sam si vzel priliko, pri visokem c. kr. deželnem predsedništvu na to opozoriti in prositi, da se ta odredba, če mogoče, revocira, ker sem vedel, da taki odloki ne dosežejo tistega cilja, katerega nameravajo, temveč da imajo ravno nasproten učinek. (Pritrjevanje na levo in v središču. — Beifall links und im Centrum.) Ali je igra «Nemški ne znajo» biser slovenske literature, ali ne, o tem ne bodem govoril, saj se na gledaliških odrih ne predstavljajo vedno samo biseri dotične literature, ampak včasih tudi igre in igrice, ki imajo silno majhno

literarno vrednost, pa se predstavljajo vendar tako na nemških gledaliških odrih, kakor na našem slovenskem gledališkem odru. Vpraša se le, ali ima igra «Nemški ne znajo» tak obseg, da je bilo to iz interesa ohranjenja javnega miru in reda potrebno, tako prepoved izdati, in tu moram priznati, da so besede, katere je govoril častiti gospod tovariš kanonik Kalan, v polni meri upravičene in da je morebiti bolj nedolžne igre sploh ni, ki bi bila na šalo preračunjena, kakor je ta igra, v kateri se norčuje iz županov, ki v nekdanji dobi — jaz vsaj mislim, da Njega ekscelenca gospod deželni predsednik ne bode zahteval, da bi dandanes župani z okrajnimi glavarstvi morali nemški uradovati — niso znali nemški, pa so vendar morali nemški uradovati. Da se je kaj takega prepovedalo, me je odkritosrčno rečeno jako presenetilo. Še bolj me je presenetilo, ko sem — ker je častiti gospod tovariš kanonik Kalan tudi v stanu povedati, kateri so bili tisti inhibovani stavki — za le-te izvedel. Čudom se čudim, da se je kaj takega inhibovati moglo, kar se je prečitelo in jaz naravnost rečem, da to presega meje navadnega podaniškega razuma. (Živahno odobravanje na levi in v središču in na galeriji. — Lebhafter Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie.) Ako se dandanes že ne bode več smelo o tem govoriti, da imajo oblasti z nami slovenski uradovati, potem se mi to zdi, kakor da bi se od vlade intendiralo, da se pri nas zopet začenja nemški uradovati. Jaz pa mislim, da je Njega ekscelenca gospod deželni predsednik sam prepričan, da smo danes že tako daleč, da niti osrednja niti deželna vlada na kaj takega ne more misliti.

Iz teh razlogov smatram to za skrajno nesrečno policijsko odredbo in jaz bi samo izrekel željo, da se kaj takega v bodoče v interesu javnega miru in reda ne bode več ponavljalo. (Živahno odobravanje na levi, v središču in na galeriji. — Lebhafter Beifall links, im Centrum und auf der Gallerie.)

Sicer pa priporočam, da se sprejme predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Prosim torej glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, da se računski zaključek gledališkega zaklada za l. 1896. odobri, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

O razkazu imovine gledališkega zaklada koncem l. 1896. nimam ničesar omeniti, ker so vse dotične številke, s katerimi bi se mogla ta imovina primerjati z imovino koncem l. 1895., jasno razvidne na strani 6. in 7. priloge 4. Zato samo predlagam:

«2.) Razkaz skupne imovine
konci l. 1896. z aktivni gld. 334.942·49¹/₂
ter pasivi » 206.818·03
tedaj s čisto imovino gld. 128.124·46¹/₂
vzame se na znanje.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Hribar:

Sedaj pa prestopam k proračunu in tu bi si usojal prečastitega gospoda deželnega glavarja opozoriti na to, da bodem svoje predloge stavil kar k posameznim poglavjem in bodem prosil, da se takoj o njih glasuje, ako visoka zbornica potrdi, da se takoj preide v nadrobno razpravo, katero priporočam.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej prestopimo v nadrobno razpravo.

Prosim gospod poročevalec!

Poročevalec Hribar:

Pri I. poglavju predlaga se, da se za «plačila» postavi v proračun znesek 1620 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri II. poglavju predlaga se, da se postavi v proračun za vzdrževanje poslopij 735 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri III. poglavju predlagam, da se postavi v proračun 86 gld. za c. kr. davke in doklade.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri IV. poglavju predlagam, da se proračuni za zavarovanje proti ognju 2360 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri V. poglavju predlagam, da se postavi v proračun znesek 660 gld. za inventar za oder.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri VI. poglavju predlagam, da se postavi v proračun 5400 gld. za amortizacijo in obrestovanje posojila.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri VII. poglavju predlagam, da se postavi v proračun in sicer v ordinariju 180 gld. in v ekstra-ordinariju 500 gld., torej vsega skupaj 680 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Vsa potrebščina je torej, ker so se posamezni postavki sprejeli, odobrena s zneskom 11.041 gld. v

ordinariju in s zneskom 500 gld. v ekstra-ordinariju, torej skupaj s zneskom 11.541 gld.

Pokritje pa se sestavlja iz sledečih poglavji.

Najmovine odpadejo popolnoma, ker so se redutna poslopja prodala.

Drugo poglavje so dohodki od glavnice. Tukaj predlaga deželni odbor, da se postavi v proračun znesek 1072 gld., finančni odsek pa predlaga 1100 gld. kot 4% obresti od naloženih glavnice v znesku 27.500 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri III. poglavju predlaga se za najmovine od lóž pokritje v znesku 10.500 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Skupno pokritje torej znaša v ordinariju 11.600 gld. in skupna potrebščina 11.041 gld. v ordinariju in 500 gld. v ekstra-ordinariju. Tedaj je presežek v ordinariju 559 gld. in nedostatek v ekstra-ordinariju 500 gld., tako da se kaže končnega presežka v gotovini 59 gld.

Predlagam torej:

3.) Proračun gledališkega zaklada	
za leto 1898. s potrebščino: redno . . . gld.	11.041.—
izredno . . . »	500.—
tedaj vkup	gld. 11.541.—
ter rednim pokritjem	» 11.600.—
tedaj s prebitkom	gld. 59.—
se odobri.»	

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu gospoda poročevalca, da se proračun gledališkega zaklada za l. 1898. odobri, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Proračun je v celoti potrjen.

Poročevalec Hribar:

V imenu finančnega odseka pa imam pri tej priliki staviti še drug, za naše deželno gledališče jako važen predlog. Kakor znano, je doslej gledališče razsvetljeno s plinom. V mestu ljubljanskem pa se je tekom letošnjega leta vpeljala električna razsvetljava, ktere so se čedalje bolj začeli posluževati tudi privatniki. Čisto naravno je torej, da je tudi finančni odsek moral o tem razpravljati, ali bi ne kazalo, da bi se tudi v deželnem gledališču vpeljala električna luč.

In v tem oziru je finančni odsek prišel do zaključka, da se priporoča vpeljava električne razsvetljave v gledališču iz sledečih razlogov:

Prvič v takih prostorih, kjer se skoro vsak večer zbere veliko ljudij, nikakor ni želeti, da bi še nadalje gorela plinova luč, ako je mogoče dobiti električno razsvetljavo, ker prva absorbira jako veliko snovi iz zraka, ki so človeškemu dihanju potrebne in potem tudi zaradi tega, ker plinova luč zlasti poleti, ako se slučajno uprizarjajo kake predstave, zrak jako ogreva in provzročuje neznosno vročino.

Dalje si finančni odsek tudi ni prikrival, da se z električno lučjo dajo pri predstavah doseči vse drugačni svetlobni efekti na odru, kakor s sedanjo razsvetljavo. In včasih je ravno od svetlobnih efektov odvisno, kak utis napravi kaka scena na gledalce, ki je sicer dobra, ki pa zaradi tega propade, ker so svetlobni efekti taki, da se marsikaka sama po sebi najresnejša stvar na smešno stran obrne.

Tu bi na primer opozoril na scene, ki se vršijo ob luninem svitu. Če se ima sedaj kaka taka scena uprizoriti, postavi sluga veliko okroglo svetilnico za oder, tako da se skozi kuliso vidi. Se ve, da si noben človek, če ima še tako veliko fantazije, misliti ne more, da je to luna. Poleg tega luna stoji vedno na enem kraju, med tem ko se da pri električni razsvetljavi stvar tako napraviti, da je videti, kakor da bi luna res na nebesu plavala.

V največ slučajih se napravi sedaj lunin svit tako, da stoji sluga za odrom, vzame nekoliko magnezije in jo užge. Tistikrat na enkrat nastane jako močan sled svit na odru, kadar pa magnezija pogori, pa luna mrkne.

Takih smešnih prizorov imamo pri sedANJI razsvetljavi mnogokrat.

To je bil torej tudi jeden tistih vzrokov, iz katerih finančni odsek priporoča, da se v deželno gledališče vpelje električna razsvetljava.

Tretji vzrok, in to je pa morebiti še najvažnejši za ta važni deželni zavod, je pa ozir na varnost proti ognju. Nikdo si ne more prikrivati, da je plinova luč, petrolejske svetilke in sveče, kakoršne se na odru tudi semtertje uporabljajo, pa naj bodo še tako zavarovane, da imajo te vendar zmirom nevarnost za sofito v sebi in ravno pogorela gledališča nam kažejo, da je največkrat na tak način nastal ogenj. Zato pa, da se doseže večja varnost in da se naš zavod, ki je za razvoj slovenske dramske literature in umetnosti neprecenljive vrednosti, kolikor mogoče obvaruje proti nesreči od ognja, je bil finančni odsek za to, da se vpelje v gledališče električna razsvetljava.

V imenu njegovem torej predlagam, da se deželnemu odboru naroči, še v teku tega poletja vpeljati v gledališče električno razsvetljavo in sicer za troške, ki ne smejo presežati svote 12.000 gld., ki se pa porazdele na tri leta.

Predlog se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Za vpeljavo električne osvetljave v deželno gledališče dovoli se iz deželnega zaklada svota 12.000 gld., ki se postavi v treh enakih zneskih v proračune let 1898, 1899 in 1900; deželnemu odboru se pa naroča, da to osvetljavo v teku letošnjega poletja vpeljati da.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo vstati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Po naznanilu gospoda načelnika finančnega odseka točki:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za dovolitev podpore

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Subventionsbewilligung

in

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Ljubljanskega nemškega gledališkega društva za dovolitev podpore

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des deutschen Theatervereines in Laibach um Subventionsbewilligung

danes odpadeta, ker se bosta rešili skupno z deželnim proračunom.

Torej pride na vrsto točka:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji posestnikov iz Preloke za podporo vsled škode po toči.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Inassen von Preloka um Bewilligung einer Unterstützung infolge des Hagelschadens.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Zopet je predložena visokemu deželnemu zboru prošnja enake vsebine, kakor prošnja občine Dvor, o kateri smo v zadnji seji obravnavali, le v tem se razlikuje, da se je ta vložila za 150 občanov, tukaj pa prosijo le trije posestniki. Tudi v črnomaljskem političnem okraju razdeljevala se je državna podpora onim, ki so po toči l. leta toliko trpeli, da so živeli v bedi. Delila se je ta podpora tudi v občini Preloki nekterim posestnikom ali Peter Starašinič, Jurij Adlešič in Jože Adlešič niso dobili nič, trde pa v prošnji, da so vsled škode, katero so trpeli po toči, v veliki bedi in prosijo, da bi visoki deželni zbor izvolil jim za živež in obdelovanje zemljišč podeliti kako podporo »drugače morajo gladu umreti in zemljišča prihodnje leto že pusto pustiti.»

Vzroki, ktere sem v imenu finančnega odseka zadnjič navedel, da se namreč take prošnje ne morejo meritorno reševati v deželnem zboru, temveč da jih je izročati deželnemu odboru, veljajo tudi pri tej

prošnji. Omenjam le, da bo pri proračunu deželnega zaklada deželnemu zboru oziroma finančnemu odseku baviti se z vsemi temi prošnjami, ko bo namreč šlo za to, da se bo dovolila deželnemu odboru svota, s katero bo imel za take po ujmah poškodovane razpolagati. Z ozirom na to tudi mislim, da se bo deželnemu odboru lahko na vse opravičene prošnje ozirati in dotičnikom iz bede pomagati.

Predlagam torej:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Jurija in Jožefa Adlešiča in Petra Starašiniča za podporo se izroči deželnemu odboru v rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo vstati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka, zadevajoče razne zgradbe v deželni blaznici na Studencu ter dovolitev ustanove za izobrazbo enega zdravnika v psihijatrični stroki (k prilogi 62.).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend verschiedene Bauführungen in der Irrenanstalt zu Studenz und die Bewilligung eines Stipendiums behufs Ausbildung eines Arztes im psychiatrischen Fache (zur Beilage 62.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Ker imate, častiti gospodje poslanci, že dlje časa v rokah obširno poročilo deželnega odbora o raznih zgradbah v deželni blaznici na Studencu, mislim, da mi ni treba na dolgo in široko o tej stvari poročati. Pač pa omenjam to, da se je visoka zbornica v prejšnjih zasedanjih opetovano pečala s potrebnim razširjenjem blaznice na Studencu in v tem oziru storila že več sklepov, v katerih sklepih je naročala deželnemu odboru, naj nadalje poizveduje mnenja večakov in svoječasno stavi svoje konkretne predloge. Tako na primer je l. 1894. visoka zbornica deželnemu odboru naročila, da naj proučuje organizacijo zdravstvene službe v blaznici na Studencu po načelu, da je treba enotnega vodstva v zavodu in da o tej stvari svoječasno poroča.

Deželni odbor je potem l. 1895. podal visoki zbornici jako obširno poročilo, v katerem se je govorilo o potrebnem razširjenju, oziroma o dogradbi dosedanjega zavoda. Ker se je pa od tedaj v Vodmatu gradila

nova deželna bolnica, in ker so bili troški za predlagano razširjenje blaznice na Studencu proračunjeni razmerno jako visoko, kakor je iz priloge razvidno, — sukali so se namreč med 180.000 do 250.000 gld. — zato se visoka zbornica ni mogla že tedaj definitivno odločiti za razširjenje blaznice po prvotnem načrtu, in vsled tega je naročila deželnemu odboru, naj preskrbi, da se bodo takozvani umobolni hiralci nastanili deloma v hiralnici pri sv. Jožefu, deloma v deželni bolnici in deloma v stari hiši na Poljanah.

To se je storilo in dozidava blaznice se je za nekaj let odložila.

Poleg tega se je pa držal deželni odbor tudi mnenja znanega veščaka, vseučiliškega profesorja Krafft-Ebinga, ki je naravnost svoje mnenje povedal, da za sedaj morda še ni treba razširjati deželne blaznice na Studencu in da bi si dežela morda lahko pomagala na ta način, kakor sem ga prej omenil.

Pač pa so nekatere zgradbe v blaznici nujno potrebne in o teh bo danes visoka zbornica sklepala. Te so:

1.) Razširjenje dveh oddelkov za besne blazne pri blaznici na Studencu, ki, kakor je iz priloge razvidno, obstajata iz 16 sob, v katerih sobah bi moral po pravilih spravljen biti po en sam besen človek, v katere so pa večkrat spravljene po dve ali celo tri osebe, kar gotovo ni primerno z ozirom na duševno stanje teh revežev.

Torej je deželni odbor mnenja in finančni odsek se temu mnenju soglasno pridružuje, da se morata razširiti ta dva oddelka s tem, da se prizida še eno nadstropje. Ta dozidava še enega nadstropja na obeh oddelkih bi stala po poročilu stavbenega urada okoli 20.000 gld.

Druga stvar, katero priporoča deželni odbor in ž njim tudi finančni odsek, je naprava hiše za stanovanje hišnih zdravnikov.

Kakor je znano, je stanoval hišni zdravnik pred potresom v takozvani »gospodski hiši«, ki že tedaj ni bila posebno trdna in solidna, katero je pa potres potem še hujše poškodoval, tako da se je vsled tega pripravilo za hišnega zdravnika posebno stanovanje v baraki na severu od zavoda, dočim so v »gospodski hiši« stanovali nekateri plačujoči bolniki in deloma tudi usmiljene sestre.

Ker pa hišni zdravnik stanuje sedaj že tri leta v tisti baraki, je pač nujno potrebno, da se zgradi sedaj novo stanovanje in sicer za dva zdravnika.

O tem je bil finančni odsek soglasnega mnenja, da je zgradba hiše za stanovanje zdravnikov nujno potrebna. Različna mnenja so bila le gledé lege, kje naj bi se zgradilo to poslopje.

Stavbeni urad, oziroma deželni odbor, je imel pred očmi tri stavbišča, namreč eno na severu zavoda, eno na jugu in eno na vzhodu pri glavnem vhodu v zavod, in je bil mnenja, da bi bil najpripravnejši prostor za stanovanje zdravnikov morda stavbišče na severu.

Res je mnogo razlogov, ki govore za to lego stanovanja zdravnikov, vendar se je naglašalo z druge

strani, da bi bilo to stanovanje k večjemu 50 korakov oddaljeno od oddelka za besne, kar bi bilo pač neprilичno, ker se mora misliti na to, da imajo zdravniki vendar družino in da se pri teh oddelkih za besne skoraj neprestano čuje krik, kletev i. t. d.

Tudi se je naglašalo, da bi bil ta prostor preblizu takozvane mrtvašnice. Sicer je istina, da je tam zasajen smrekov gozd, namreč med zavodom in med nameravanim stanovanjem hišnih zdravnikov, vendar je oddaljenost tako neznatna, da bi krik še vedno prihajal do stanovanj zdravnikovih.

Zato se finančni odsek ni odločil za ta prostor na severu zavoda.

Drug prostor bi bil na jugu zavoda. Tudi tu bi bil v marsikaterem oziru umesten prostor, toda v tej črti leži grebenična jama in tudi zaradi nekaterih drugih pomislekov se je finančni odsek končno odločil za tretji prostor na vzhodu pri glavnem vhodu, ki je komaj 10 metrov oddaljen od takozvane »gospodske hiše«, v kateri je, kakor sem že prej omenil, v prejšnjih časih mnogo let stanoval hišni zdravnik. Ta svet je že tako deželni, ker je to deželna njiva.

Kar se pa tiče troškov, bi ti ne bili večji, kakor če bi se dotična hiša zidala na prvo- ali drugoimevanem prostoru.

Edin pomislek je ta, da bi bil morda zdravnik v tem slučaju nastanjen predaleč od zavoda. Toda daljava znaša komaj 200 korakov. Ker pa se name-rava nastaviti še drug zdravnik, ki bo imel opraviti večinoma v zavodu samem, ter nadzorovati bolnike, zato je odpadel dotični pomislek in se je finančni odsek odločil za ta prostor.

Da pa bo zveza zdravnikov z zavodom v vsakem hipu omogočena, predlaga finančni odsek napravo telefona v zavodu samem in telefoniško zvezo zavoda z zdravniško hišo. V ta namen predlaga finančni odsek kredita 500 gld.

Tretja stvar je pomnožitev kopeli. Ta potreba je že v poročilu deželnega odbora obrazložena in torej ni meni ničesar dostaviti, samo to omenim, da je dotična potrebščina proračunjena na 2000 gld.

Četrtič je deželni odbor in istotako finančni odsek mnenja, da se ima primerno popraviti »gospodska hiša.« V ta namen se potrebščina proračunava na 800 gld.

Petič je finančni odsek tudi pripoznal potrebo imenovanja drugega zdravnika na Studencu.

Potreba je jasno utemeljena v poročilu deželnega odbora, zato predlaga finančni odsek v ta namen kredita 600 gld., ki naj bi se dal kot ustanova kakemu doktorju zdravilstva, ki bi hotel s tem prevzeti dolžnost, da se posveti službi zdravnika v deželni blaznici.

Po teh besedah usojam si v imenu finančnega odseka predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) V svrhu izvršitve raznih zgradb in naprav v deželni blaznici na Studencu se iz deželnega zaklada dovolijo nastopni zneski:

a) za napravo prvih nadstropij na obeh oddelkih za besne	gld. 20.000.—
b) za zgradbo hiše za stanovanje zdravnikov	> 16.000.—
c) za pomnožitev kopeli	> 2.000.—
d) za poprave v gosposki hiši	> 800.—
e) za troške stavbenega vodstva in nepričakovane izdatke pod točko c in d	> 1.200.—
f) za napravo telefona v zavodu in zvezo z zdravniškim stanovanjem	> 500.—
skupaj	gld. 40.500.—

2.) Za stavišče zdravniškega stanovanja se določa na vzhodu zavoda poleg sedanjega glavnega vhoda ležeči, po priloženem situacijskem načrtu pod št. I. zaznamovani prostor.

3.) Iz deželnega zaklada se za eno leto dovoli ustanova v znesku 600 gld., katero je v svrhu temeljite izobrazbe v psihiatriji podeliti doktorju zdravilstva, ki prevzame dolžnost, posvetiti se zdravniški službi v kranjski deželni blaznici.

4.) Deželnemu odboru se naroča, da gledé popolne dovršitve deželne blaznice, vpeljave lastne režije ter organizacije zdravniškega in upravniskega posla nadaljuje poizvedbe in svoječasno stavi primerne končne nasvete.»

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo v nadrobno razpravo.

Želi kdo besede k predlogu 1.?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Želi kdo besede k predlogu 2.?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne. — Gospodje, ki mu pritrjujejo, izvolijo torej vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Ali želi kdo k predlogu 3. besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje, ki se strinjajo z predlogom III., izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Končno imamo še predlog 4.?

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne. — Torej prosim gospode, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogom finančnega odseka v celoti, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi finančnega odseka so v celoti sprejeti in s tem je rešena 10. točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

11. **Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve občinske ceste, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju na Mošnjah, med okrajne ceste v cestnem okraju Radoljica (k prilogi 44.).**

11. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der von der Würzner Reichsstraße beim Podweiner Bildstock abzweigenden, nach Möschnach führenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen im Straßenbezirke Radmannsdorf (zur Beilage 44.).**

Poročevalec Globočnik:

Visoka zbornica! Županstvo v Mošnjah napravilo je prošnjo, da bi se uvrstili dve občinski poti, namreč pot iz Podvina do Mošenj in občinska pot od znamenja sv. Vida do Marije pomagaj, med okrajne ceste.

Stvar se je v visoki zbornici razpravljala že v seji dne 1. februarija t. l. ali takrat ni prišlo do končne rešitve zaradi tega, ker ni bila iz akta razvidna pravilna izjava okrajnega cestnega odbora Radovljiškega gledé te stvari, katera izjava bi bila dokazana po sejnem zapisniku. Mislilo se je pa, da je tak sejni zapisnik morebiti založen in da se le v tem aktu ne nahaja, da pa leži morda kje drugod v aktih deželnega odbora in zato se je stvar vrnila upravnemu odseku v zopetno obravnavanje in poročanje.

Tacega zapisnika, kakor bi bil potreben in ki bi jasno dokazoval sklep okrajnega cestnega odbora, pa ni bilo nikjer najti, ampak edini zapisnik je bil tisti z dné 24. marca 1897., ki pa ni bil sestavljen tako, kakor bi postava zahtevala.

Vsled tega se je pa preskrbel nov zapisnik, katerega je okrajni cestni odbor sestavil dné 11. februarija

1898. in ker v tem zapisniku okrajni cestni odbor pritrjuje, da bi se občinska pot od Podvina do Mošenj uvrstila med okrajne ceste, torej sedaj ni zadržka, da bi se to ne moglo zgoditi in upravni odsek je vsled tega napravil predlog v tem zmislu.

Omeniti mi je pa tudi, da se gre tudi za občinsko pot od znamenja sv. Vida do Brezja. Gledé te poti pa okrajni cestni odbor ni priporočal, da se sprejme med okrajne ceste in zato se ta pot tudi ne more priporočati visokemu deželnemu zboru za uvrstitev med okrajne ceste.

V imenu upravnega odseka si torej dovoljujem predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) V cestnem okraju Radoljica se nahajajoča občinska cesta, ki se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju, in drži do stare šole v Mošnjah, — se uvrsti med okrajne ceste;

2.) Deželnemu odboru se naroča, da radi izvršitve tega sklepa potrebno ukrene;

3.) O prošnji županstva v Mošnjah za vsprejem občinske poti od znamenja sv. Vida ob Podkorenski državni cesti do Brezij med okrajne ceste — pa se preide na dnevni red.»

Deželni glavar:

Predno preidemo na glasovanje, naznaniti mi je, da sem ravno sedaj dobil sledeči telegram:

«Prosim odložiti razpravo gledé ceste Podvinom ker nepotrebna. Cestni odborniki Radovljški: Čop, Susteršič, Grile, Janc.»

Omenjam, da se je sklep, ki je zabeležen v zapisniku z dne 11. februarija 1898., storil od starega cestnega odbora, ki pa še vedno funkcijonira, ker novi cestni odbor še ni konstituiran. Torej je to formalno popolnoma pravilen sklep, proti kateremu se ne da čisto nič ugovarjati.

Na prečitanem telegramu so podpisani samo štirje člani novega cestnega odbora in torej to tudi še ni večina novega cestnega odbora, ker večina bi bilo šele najmanj 5 članov.

Iz teh razlogov nimam nobenega povoda, da bi stvar odstavil od razprave. Visoki deželni zbor izvoli sam presoditi, ali je želji, ki je v telegramu izražena, ustreči ali ne; mislim pa, da je popolnoma korektno, ako se o stvari obravnava in sklepa.

Omeniti moram tudi, da je občina Podvinska vsled sklepa cestnega odbora, da se ima cesta razširiti in popraviti, da se bo mogla prevzeti med okrajne ceste, dotično cesto tudi že popravila kakor je cestni odbor zahteval, torej ustregla dotičnemu sklepu. Ako bi se stvar sedaj še zavlekla, bi bila občina na škodi.

Visoka zbornica naj torej sama izreče, ali naj se zadeva odstavi od razprave, ali ne. Moja dolžnost je bila, da sem častitim gospodom poslancem naznanil vsebino telegrama, sicer pa mislim, da je popolnoma opravičeno, ako se stvar danes reši, ker se to zgodi na podlagi formalno popolnoma pravilnega sklepa

prejšnjega cestnega odbora, katerega novi cestni odbor, ki še konstituiran ni, ne more ovreči.

Vprašam torej visoko zbornico, ali se strinja s tem, da se o stvari razpravlja?

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Otvarjam torej razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Globočnik:

Jaz bi si dovolil izreči svoje mnenje v tem oziru, da je ta cestna zadeva se tikala samo prejšnjega cestnega odbora; tisti je že dné 24. marca 1897 storil dotični sklep, ali nerodnost in neprilичnost je bila to, da se je sestavil nepravilni zapisnik.

Kakor se pa sedaj pravi v zapisniku z dné 11. februarija 1898. bil je dotični sklep res že storjen dné 24. marca 1897, torej takrat, ko je bil ta cestni odbor še v postavni funkciji. Zapisnik torej, ki se je sedaj predložil, je le nekak popravek, nekako potrdilo in dopolnitev prejšnjega zapisnika. Jaz mislim, da proti tej zadevi, katero je sklenil prejšnji cestni odbor, tudi sedanji cestni odbor ne more delati nobenih ugovorov, posebno pa današnjega ugovora ni vpoštevati, ker telegram ni podpisan od večine članov novega cestnega odbora in zlasti tudi zaradi tega ne, ker vemo, da novi cestni odbor niti še konstituiran ni. Da pa gospodje razvidite, da se ta novi zapisnik z dné 11. februarija 1898. nanaša na zapisnik od dné 24. marca 1897, usojal si bom ta zapisnik z dovoljenjem prečastitega gospoda deželnega glavarja prečitati:

«Vsled poziva slavnega deželnega odbora z dné 6. januarja 1898, št. 6685, pojasnjuje cestni odbor zapisnik oziroma sklep seje dné 24. marca 1897 sledeče: Podpisani odbor je sklenil in priporoča cesto, katera se odcepi od Podkorenske državne ceste pri Podvinskem znamenju na Mošnje med okrajne ceste. Gospod odbornik Roblek je le naročil občini Mošnje, da omenjeno cesto spravi v pravi stan, katerega zahteva zakon za okrajne ceste.

Ker se je to zgodilo, priporoča se še enkrat, da slavnj deželni zbor dovoli, da se označena cesta sprejme mej okrajne.»

Okrajni cestni odbor in šest podpisov.

Torej jaz mislim, da smem v imenu upravnega odseka vstrajati pri prejšnem predlogu.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci so že prej pritrdili, da se glasuje o predlogu upravnega odseka.

Prosim torej gospode, ki se strinjajo s predlogom, kakor ga je prej prečital gospod poročevalec, da izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejet.

Daljna točka je:

12. Ustno poročilo upravnega odseka gledé dovoljenja pobiranja davščine v mestu Krškem od vozov, na katerih se za prodajo določene reči uvažajo (k pri-logi 59.).

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Bewilligung zur Einhebung einer Abgabe in der Stadt Gurkfeld von Wägen, auf welchen für den Verkauf bestimmte Artifel zugeführt werden (zur Beilage 59).

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! V imenu upravnega odseka mi je poročati o prošnji gospodarskega odbora za mestno imetje v Krškem, da bi se mu dovolilo pobiranje davščine v mestu Krškem od vozov, na katerih se uvažajo za prodajo določene stvari.

Naprej bom prečital poročilo deželnega odbora o tej zadevi, katero se glasi:

Visoki deželni zbor!

Gospodarski odbor mesta Krškega je sklenil v seji dne 22. maja 1897. l., da se za mestne potrebščine pobira posebna davščina od takih vozov, na katerih se pripeljejo v mesto Krško drva, seno, oves, slama, stelja in sploh vsakršne za prodajo določene reči, in sicer naj znaša ta davščina za jednovprežne vozove po 5 krajcarjev, za dvovprežne pa po 10 krajcarjev. Davščine oproščeni so samo vozovi posestnikov iz Krškega, kateri svoje lastne pridelke vozijo v mesto. Občinski odbor v Krškem je v seji dne 13. junija 1897 pritrdil temu sklepu ter zoper istega, ko je bil običajno razglašen, niso bile vložene nikake pritožbe.

Potreba vpeljave omenjene davščine utemeljuje se s tem, da redni stroški mesta Krškega praviloma presegajo dohodke ter je torej mesto Krško v svrhu pokritja svojih izdajkov primorano, napravljati dolgove.

Po poročilu županstva v Krškem znašajo stroški Krškega mesta na leto 1.360 gld.
dohodki pa le 1.234 »

tako da se redno vsako leto pokaže. . . 126 gld.

primanjkljeja, za čegar pokritje je sedaj treba poskrbeti, da dolgovi v skupnem znesku 700 gld., ki so nastali vsled teh pomanjkljajev, še večji ne postanejo. Vrh tega bodo mestu Krškemu vsled naprave potrebne kanalizacije narastli novi stroški, za katerih pokritje istotako ni nobenih sredstev na razpolago.

Ker se sme pričakovati, da bo nova davščina nesla po 150 gld. na leto, bi se z isto vsekako dalo gospodarstvo mesta Krškega spraviti v ravnotežje, jeden del davščine pa bi se mogel obračati še v poplačanje obstoječih dolgov.

Iz tega razloga meni deželni odbor visokemu deželnemu zboru priporočati odobrenje navedene davščine, in sicer tem več, ker se sedaj v mestu Krškem pobira 37 % doklada na neposredne davke — 24 % za občinske

in 13 % za mestne potrebščine — kakor tudi 20 % doklada na užitnino, in bi bilo še daljnje zvišanje doklad na neposredne davke za davkoplačevalce vsekako jako neugodno.

Deželni odbor torej nasvetuje:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Mestu Krškemu se dovoli, da od vozov, na katerih se pripeljejo za prodajo določene reči v mesto, za mestne potrebščine pobira posebno davščino, in sicer od jednovprežnih vozov po 5 krajcarjev, od dvovprežnih vozov pa po 10 krajcarjev.

Te davščine so oproščeni samo vozovi posestnikov iz Krškega, kateri svoje lastne pridelke vozijo v mesto.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da za ta sklep izposluje Najvišje pritrdjenje.»

Slavna gospoda! Upravni odsek se nikakor ni mogel strinjati s tem poročilom oziroma predlogom deželnega odbora in je čisto drugega mnenja kakor deželni odbor, namreč da je ta naklada čisto nepotrebná in da se jej je prav lahko izogniti.

Jaz sem malo pregledal te spise in dovolil si bom, visoki zbornici navesti kolikor mogoče na kratko glavne točke in pa vzroke, iz katerih se ne strinjam s predlogom deželnega odbora.

Gospoda moja! Če pogledate predležečo prošnjo, vidite, da se v njej izkazujejo sledeče potrebščine:

Dva policaja	360 gld.
Obleka	100 »
Obresti hranilnici	400 »
Davki	300 »
Razsvetljava	200 »

Dohodkov pa ima mesto, kakor trdi prošnja, samo sledeče:

Najemščina od mestne hiše	488 gld.
Najemščina od njiv	130 »
Obresti od vrednostnih papirjev	16 »
Sejmovi	600 »

Vsi dohodki znašajo torej skupaj . . 1234 gld.
in primanjkljaj torej 126 gld.

Vse to se navaja v prošnji, katero je županstvo mesta Krškega odposlalo na deželni odbor dne 8. decembra 1897, ali 2 dni poprej, dne 6. decembra namreč, poslalo je pa županstvo deželnemu odboru drugo vlogo, v kateri se je prosilo za dovoljenje pobiranja 13 % naklade v pokritje stroškov za razsvetljava, v znesku 200 gld., potem za dva vodnjaka v znesku 400 gld., in za druge malenkosti. To priklado je deželni odbor Krškemu mestu dovolil in torej so stroški za razsvetljava v znesku 200 gld. pokriti. V prošnji z dne 8. decembra pa gospodarski odbor zopet kot nepokriti trošek navaja tistih 200 gld. za razsvetljava, tako da bi bil, ako bi se davščina dovolila, ta znesek dvakrat pokrit. To je ena točka.

Druga točka pa so stroški za dva policaja v znesku 360 gld. in za obleko v znesku 100 gld. Tu se mora pač vsak za glavo prijeti. Ako tako malo mesto, kakor je Krško, ki ne šteje nič več kakor 877 prebivalcev, potrebuje dva policaja, potem sem samo radoveden,

koliko bi jih mogel zahtevati ljubljanski župan, častiti gospod tovariš Hribar.

(Poslanec Pfeifer: — Abgeordneter Pfeifer: «Koliko jih pa imate na Vrhniki?»)

Samo enega, pa popolnoma opravi svoj posel, četudi šteje Vrhnika 2400 prebivalcev.

Iz tega se vidi, da županstvo nič kaj preveč ne štedi in da bi se lahko pri drugih stvareh toliko prištedilo, da bi se mogle potrebščine pokriti, ne da bi bilo treba za to davščine od vozov.

In, gospoda moja, koga pa bi zadela največ ta davščina? V prvi vrsti gotovo prebivalce Krškega mesta same, uradnike i. t. d., kajti da bi vsled te davščine živež, drva i. t. d. postala ceneja, tega ravno ne verjamem. Na drugi strani bi se pa s to četudi samo po sebi neznatno davščino vendar znatno obtežil promet in gotovo je, da marsikdo iz okolice ne bo več hotel voziti svojih pridelkov v mesto.

Potem pa pride še nekaj v poštev, namreč da že po obrtnem redu taka davščina ne bi bila dopustna. §. 69. obrtnega reda odločno pravi, da se take davščine smejo pobirati od reči, ki se spravljajo na trg, le tedaj, ako ima občina za to res kake troške. Ako pa pogledamo tisto, kar se uvaža v Krško mesto, živila in drva, pač takoj vidimo, da mesto vsled tega ne zadenejo nobeni troški. Kar se uvozi, prodaja se večinoma že na ulici, tisti vozovi pa, ki slučajno pridejo na trg, ki je sicer mestna lastnina, pa vendar mestu ne povzročajo nikakih stroškov in torej bi bila zahtevana davščina tudi že po obrtnem zakonu popolnoma neopravičena in naposled pa — da pridem zopet nazaj na policaje — pa tudi ni prav, da mesto plačuje policaje. §. 28. občinskega zakona pravi v drugem svojem odstavku izrečno, da je policija stvar cele občine, nikakor pa ne stvar oskrbnitva mestnega premoženja. Ravno tako občinski red v §§. 32. in 35. določuje, da se v take namene morajo priklade dovoliti od občinskega odbora in ker upravni odsek vrh temu ne vidi, da bi zahtevana davščina res rešila Krško mesto, pač pa je nasprotno prepričan, da bi stvar bila mestu le na škodo, bil je mnenja, da naj se predlog deželnega odbora odkloni in zato si usojam v njegovem imenu staviti sledeči predlog:

«Upravni odsek ne more pripoznati opravičenosti do pobiranja te naklade, pa tudi ne more uvideti koristi te namire za Krške meščane, katerim se s tem oteži kupovanje živil, drv in drugih snovi.

Zato predlaga: Da se ta prošnja mestnega županstva ne vliši.»

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo vstati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

13. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah in sicer:

a) več obrtnikov sodnega okraja Trzič za dopolnitev § 17. kranjske deželne vodno-pravne postave z dne 15. maja 1872, št. 16;

13. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:

a) mehrerer Industriellen des Gerichtsbezirkes Neumarkt um Ergänzung des § 17 des kranjschen Landeswasserrechtsgesetzes vom 15. Mai 1872, Nr. 16;

odpade, ker je gospod dr. Tavčar, ki bi imel o njej poročati, danes bolan. Torej pride na vrsto točka:

b) vasi Grčarice in Grčarske Ravne, okraja Kočevskega, za izločitev iz občine Dolenjas in ustanovitev samostojne občine Grčarice;

b) der Ortschaften Masern und Masereben, Bezirk Gottschee, um Ausscheidung aus der Gemeinde Niederdorf und Bildung einer selbständigen Gemeinde Masern;

Poročevalec Jelovšek:

Prebivalci vasi Grčarice in Grčarske Ravne predložili so deželnemu zboru prošnjo, katero je podpisalo 38 prebivalcev in v katerej prosijo, da bi se občina Dolenja vas združila v dve samostojni selski občini, in sicer v občino Dolenja vas in občino Grčarico.

Sedanja selska občina Dolenja vas ima skupno 401 hišo in 2244 prebivalcev, od kojih se prišteva 367 Nemcem, in 1877 je Slovencev.

Ako pogledamo posamezne vasi, vidimo, da ima Dolenja vas 124 hiš in 731 prebivalcev — samih Slovencev — Grčarica (Masern) 54 hiš in 306 prebivalcev — samih Nemcev — Grčarske Ravne (Masereben) 11 hiš in 67 prebivalcev — tudi samih Nemcev — vas Blate 62, Prigorica 480, Nemška vas 231, Rakitnica 330 in Kot pri Rakitnici 37 prebivalcev.

Po želji prosilcev bi potem obsegali novi dve občini sledeče vasi:

Občina Grčarica obstala bi iz vasi Grčarica in Grčarske Ravne ter bi skupno štela 65 hiš in 373 prebivalcev ter plačevala skupno 832 gld. direktnega davka.

Ostale vasi Dolenja vas, Blate, Prigorica, Nemška vas, Rakitnica in Kot pri Rakitnici, pa bi obsegale 336 hiš in štejele 1871 prebivalcev.

Prosilci pravijo v svoji prošnji, da so vže sedaj po geografski legi ločeni od ostale občine, da so od občine Dolenja vas 7 kilometrov oddaljeni, da imajo lastno faro, lastno šolo, in da imajo lov, kateri bi jim donašal na leto nad 100 gld., da imajo dovelj inteligentnih mož, ki bi

bili sposobni za župana, in da imajo veliko parno žago, v katerej dela nad 70 delavcev. Ker plačujeta ti dve vasi 832 gld. direktnega davka, upata tudi z malimi dokladami lahko pokrivati tekoče občinske upravne stroške, in to tem bolj, ker upajo, da ne bodo potrebovali nikakega občinskega tajnika, in da bo prihodnji župan dovolj inteligenčen, ta posel sam opravljati.

Jako važen je pa vzrok, da so prebivalci v tej politični občini, izključljivo le vasi Grčarica in Grčarske Ravne, Nemci, v celej drugi občini pa Slovenci.

Prosilci navajajo dalje, da se v občinskih sejah ne razumejo in da tako le težko sledijo odborniki obravnavam, koje vodi županstvo v Dolenji vasi v slovenskem jeziku. Poudarjajo pa, da živijo v lepi slogi in miru s svojimi slovenskimi sosedi.

Upravni odsek se nikakor ni mogel ogrevati za tako male občine, ker je bil prepričan, da bi tako mala občina le težko nosila občinske naklade, katere bi bile sigurno večje, kakor prosilci mislijo. In ker smo vže letos veliko večje občine, ki so hotele postati samostojne, iz ravno teh vzrokov odklonili, ne more se tukaj izjemati delati, in to tem bolj, ker pravega vzroka za razločitev ni. Vzrok, da so v Grčarici in Grčarski Ravni sami Nemci, v drugih vaseh pa sami Slovenci, je pač velik, a tega ravno sami najbolje ovržejo, ker pravijo, da v miru in slogi mej seboj živijo.

Upravni odsek torej predlaga:

«Visoki deželni zbor skleni:

Da se o tej zadevi preide na dnevni red.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

e) prebivalcev vasi Landol, Hrenovice, Predjama in drugih za popravo okrajne ceste iz Planine čez Studeno in Landol do Gorič;

c) der Inſassen von Landol, Hrenowitz, Luegg und anderer um Reparatur der von Planina über Kaltenfeld und Landol bis Goriče führenden Bezirksstraße.

Poročevalec Jelovšek:

Občina Hrenovice in 21 prebivalcev iz Hrenovic, Landola, Predjame, Bukovja, Gorenj, Studenega, Belskega in Strmce pritožujejo se v svoji prošnji, da cestni odbor Senožški zanemarja okrajno cesto, ki pelje v Planino čez Studeno, Landol na državno cesto pri Dilcah. V svoji pritožbi navajajo:

1.) Da je ta okrajna cesta silno zanemarjena in brez jarkov.

2.) Da je odtok pri Landolskem klancu bil po cestarju Počkaj zasut in da vsled tega sedaj v nekatere hrame voda sili.

3.) Po deževju nabere se na okrajni cesti do 1 meter višočine voda in to le vsled tega, ker se jeden odtoč, ki je bil vže pred več leti v seji sklenjen, da se napravi, še vedno ni napravil.

4.) Da je most čez potok Podnošico v silno slabem stanu in da je naravnost nevarno čez njega voziti ali hoditi.

5.) Od mostu do državne ceste je obilo klancev, ki so se nameravali vže v letu 1891. preložiti in še vedno čakajo rešitve.

6.) Da se ta cestna proga sploh silno slabo nasipa.

7.) Da se kidanje snega zanemarja.

Ti prebivalci stavijo sledečo prošnjo: «Slavni deželni zbor naj vpliva na okrajni cestni odbor Senožški, da isti vsaj najsilnejše napake pri mostu in drugod nujno popravi in naj za to cesto vsaj toliko skrbi, kolikor davkov plačujemo.»

Ker ta zadeva v smislu deželnega zakona z dne 28. julija 1889, § 42, ne spada pred visoki deželni zbor, tedaj upravni odsek sledeče predlaga:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja prebivalcev vasi Landola, Hrenovic, Predjame, Bukovja, Gorenj, Studenega, Belskega in Strmce se v smislu cestnega zakona § 42. izroča deželnemu odboru, da on to zadevo strogo preiskava in vse potrebno ukrene, da se zboljšajo ondotne cestne razmere.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidemo k daljni točki:

d) posestnikov iz Podutika za uvrstitev občinske ceste od Zgornje Šiške skozi Koseze in Podutik med okrajne ceste;

d) der Inſassen von Podutik um Einreihung der Gemeindefstraße von Oberschischka durch Koseze und Podutik unter die Bezirksstraßen.

Poročevalec Povše:

Vaščani iz vasi Podutik v občini Št. Vid nad Ljubljano podali so prošnjo, v kateri prosijo, da bi se cesta, ki se odcepi v Zgornji Šiški od okrajne ceste in ki kot občinska pot potem pelje skozi vas Koseze,

kjer se zopet sklene z okrajno cesto na Dobrovi, med okrajne ceste. Oni trde, da imajo sedaj sami to cesto oskrbovati, ko ona vendar služi v veliki promet osobito v okolišu nastalim tovarnam za napravo opeke in dokazujejo, da se vsako leto od ene same take tovarne črez 9 milijonov opek izvozi v Ljubljano in dalje navajajo, da se te ceste ravno tako poslužujejo tudi drugi vozniki, ki vozijo iz kamnoloma v Podutiku stavbno kamenje v ljubljansko mesto. S tem dokazujejo, da bi ti vaščani, katerih je jako malo, bili pač po krivici prizadeti za vzdrževanje te ceste. V svoji prošnji tudi omenjajo, da je okrajni cestni odbor za to cesto naklonjen, vzeti jo v svojo oskrb. Toda temu ni tako, ampak cestni odbor je le izjavil, da je cesta v slabem stanu. Priznava sicer, da je močno izvožena, ampak pravi tudi, da pomanjkuje rednega posipanja in da vsekako treba skrbeti, da se ta občinska cesta v boljši stan spravi in ne da se tajiti, da bi bilo vredno, da se ta cesta proglasi kot skladovna cesta, kajti ona ima znak občne porabe in je ne rabijo le te posamezne vasi. Vendar pa, ker se okrajni cestni odbor za okolico ljubljansko ni gledel te ceste konkretno izrekel, ali jo hoče sprejeti v svojo oskrbo ali ne in je vendar potrebno, da se cestni odbor kot zastopnik v cestnih zadevah izreče za potrebo in opravičenost uvrstitve te ceste med skladovne ceste, zato me upravni odsek ni mogel pooblastiti v kaj družega, kakor da predlagam:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja vaščanov iz Podutika, ki prosijo za uvrstitev sedanje občinske ceste Zg. Šiška-Koseze, Podutik, Čeplje med okrajne ceste, izroča se deželnemu odboru v pozvedovanje po dež. stavb. uradu in zaslišanje o tem tudi okrajnega cestnega odbora in da o tem poroča v prihodnjem zasedanju.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj pride na vrsto točka:

14. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer:

a) o § 3. A (Deželna kultura);

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar:

a) über § 3 A (Landeskultur).

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je v imenu upravnega odseka poročati o § 3. lit. A letnega poročila «Deželna kultura.»

Kot poročevalcu o deželni kulturi bi mi bila prilika dana, da bi obširno obravnaval stanje deželne kulture in da bi tu naslikal bedno stanje našega kmetijstva v obče ter da bi nasvete stavil, kako da bi bilo tej bedi odpomoči, ali vse obravnave deželnega zbora gredo na to, da se nedostatki odpravijo in zato ne bom visoke zbornice mučil s splošnimi opazkami o deželni kulturi, ampak samo prosim, da se takoj preide v nadrobno razpravo o tem oddelku letnega poročila.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec Lenarčič:

Ker so gospodje deželni poslanci imeli letno poročilo deželnega odbora že dolgo časa v rokah, bom jaz jako kratek in bom navajal samo najvažnejše točke, gledé ostalih pa samo imenoval tekoče številke.

Deželni glavar:

Da se obravnava okrajša, prosim gospode poslance, ki hočejo k tej ali oni točki govoriti ali staviti kak predlog, da se pri dotični točki oglasijo k besedi. Sicer bom smatral, da je to, kar bo gospod poročevalec predlagal, sprejeto.

Poročevalec Lenarčič

(bere m. št. 1.—14., ki se brez debate vzamejo na znanje — liest die M.-Nr. 1—14, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden).

M. št. 15 govori o uravnavi Kamniške Bistrice. C. kr. hidrografični urad za Kranjsko obrnil se je do deželnega odbora s prošnjo, da bi se troški 300 gld. za kilometriranje Kamniške Bistrice prevzeli na deželni zaklad. Deželni odbor pa je bil tega mnenja, da bi se ti troški pokriili iz zaklada, odločenega za hidrografični posel, k kateremu itak dežela prispeva.

Predlagam, da se ta marg. številka vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kajdiž ima besedo.

Poslanec Kajdiž:

Ravno danes mi je došla prošnja županstva v Šmarci, da bi se nadaljevale priprave za uravno Bistrice in sicer od Duplic do Radomelj.

Ker pa visoka vlada misli, da se ima Bistrica uravnati po splošnem načrtu, prosim, da bi mi dotični gospod referent tu javno hotel povedati, v kakem štadiju se sedaj nahaja ta stvar.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše, kot poročevalec v deželnem odboru, ima besedo.

Poročevalec Povše:

Na to vprašanje morem le kratko odgovoriti, da se je dopisavalo z visoko vlado, katera pa opravičenost izraža, da bi se pri uravnavi Bistrice moralo ravnati za celi kompleks.

Bodi pa ob enem pripomnjeno, da je deželni hidrotehnik, ki si je ogledal to vodo, izračunal, da bi bilo treba le za napravo popolnega načrta za urnavavo cele Bistrice stroškov blizu 12.000 gld. in da bi celi trošek za urnavavo Bistrice znašal ogromno svoto blizu 600.000 gld.

Da pri takih razmerah deželni odbor ni imel poguma, nadaljevati delo, je umevno in ker tudi ni imel sredstev, da bi bil dal izdelati projekt, je tudi umevno, da deželni odbor ne more drugega omeniti o tej točki, kakor to. Ako pa častiti gospod poslanec župnik Kajdiž želi staviti kak konkretni predlog, moral bi biti ta predlog tak, da bi bil izvršljiv in da bi obsegal tudi sredstva, ki bi deželnemu odboru omogočila, nadaljevati svoje študije.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam ničesar omeniti in samo prosim, da se m. št. 15. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 16. «nabrežna zgradba ob Tržiški Bistrici pri vasi Breg.» Tu imam omeniti, da se bo dotična vodopravna obravnava vršila še ta teden. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 17. «uravnava potoka Mirne.» Ta točka se je že letos razpravljala v visoki zbornici, ter se je dovolila podpora za nekatere mostove. Ob enem mi je tudi omeniti, da je gospod referent deželnega odbora o tej točki v upravnem odseku povedal, da se bo odposlal inženir Nadeniczek na Moravsko, da si ogleda tam Bečvo, ker je jako podobna objektu, ki je tukaj obravnavan. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se vzame na znanje m. št. 18.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 19. govori o uravnavi Vipavskih vodâ. V tem pogledu mi je omeniti, da je došla deželnemu odboru od strani prof. Hraskega ponudba, da bi tiste načrte, katerih naprava se je prej zmerom proračunavala na 12.000, oziroma na 16.000 gld., hotel izdelati za precej manjši znesek, namreč za 3500 gld. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Dobro!»), ker mu je prilika dana, delati s takimi močmi, ki mu bodo omogočile, napraviti načrt z manjšimi troški, kakor so bili projektirani. Ob enem si usojam predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se obrne do c. kr. poljedelskega ministerstva, da prevzame ono pokritje polovice na 3500 gld. proračunanih stroškov za napravo načrta o uravnavi vodâ v vipavski dolini.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Uravnava Vipavskih vodâ se vleče po tej visoki zbornici že blizu 20 let, in potreba te uravnave se je že tolikokrat naglašala, da mislim, da izmed starejših gospodov tovarišev ni več nobenega, ki bi ne bil že v tej zadevi bodisi v debato posezal, bodisi kot poročevalec sodeloval. Škode, katere te vode povzročujejo, priznale so se že od vseh strani; država in dežela sta žrtvovali že mnogo denarja za ogleda, načrte in pripravljajna dela, in jaz, kakor tudi vsak drug Vipavec, sem prepričan, da bi bilo precejšnje število, ako ne morebiti celo polovica hudournikov že uravnanih, ako bi se bil denar, ki se je izdal v te namene, porabil v delo samo. Zdaj pa je glasom letošnjega poročila deželnega odbora stvar stopila v drugi, nov štadij. Mi smo imeli v tej zadevi že kake tri ali štiri načrte. Komisija, ki je bila vzadnjič v Vipavi, je z zapisnikom z dné, ako se ne varam, 18. oktobra 1896 predložila svoje mnenje deželnim vladim in deželnemu odboru ter se izjavila, da so postali vsi načrti neizvršljivi, ker so se cene v Vipavi kolikor toliko spremenile, a glavni zadržek je ta, da je Vipava sama dobila drugačen tok, kateremu ne odgovarja več prvotni načrt. V dotičnem zapisniku se tudi naglašajo potreba in priporočajo, da se uravnava Vipavskih vodâ čim preje izvrši. Uravnava Vipavskih vodâ je — to smelo trdim — najžalostnejša slika naših uravnavalnih del. Voda trga, ruši, podira in preplavlja najrodovitnejši svet v Vipavski dolini, preplavlja trg sam tako, da je promet čestokrat ustavljen, in da so tudi prebivalci ob večjem deževju pregnani iz njihovih stanovanj. Istotako uradniki čestokrat ne morejo poslovati, tudi njim voda ne prizanaša, ker jim ob večjem deževju zaliva uradne prostore. Gledé zdravstvenega stališča ni treba še posebej naglašati, da nastopajo v

Vipavi ob deževju razne epidemije, kajti vsi ljudje tam ne zmorejo tistih krajcarjev, da bi se dali prepeljavati iz enega dela trga v drugega, ampak morajo vodo bresti. In tako je še veliko in veliko drugih pomislekov. Vipavska dolina, to je pač znano, uravnave ne more sama izvršiti, a storila je v to, kolikor jej je mogoče in je pripravljena, tudi še nadalje veliko žrtvovati. Na drugi strani pa se plašita deželna vlada in dežela tega dela, kajti svote, katere so izračunili inženirji, so v istini tako ogromne, da se jih mora ustrašiti vsak deželni poslanec, toda jaz sem prepričan, da so bili vsi ti načrti, zlasti pa troškovniki, pretirani. Mi Vipavci, ki naravo teh vodâ bolje poznamo, kakor inženirji, smo prepričani, da bi se z veliko manjšimi troški dalo kaj uspešnega izvršiti, vsaj ne potrebujemo in ne želimo nikakoršnih monumentalnih stavb, ampak hočemo le kaj praktičnega, jednostavnega, vendar pa trpežnega. Zato priporočam danes, ko stojimo na tistem stališču, kakor pred 20 leti, da treba novih načrtov in troškovnikov, deželnemu odboru in deželni vladi, naj pri napravi novih načrtov gledata na to, da se ne napravijo Bog ve kako ženijalni in dragi načrti, ki bi imeli morda kak drug cilj pred očmi, nego naglo izvršitev uravnave Vipavskih vodâ. Zaradi tega mislim tudi, da bi bilo umestno polagati dotičnim organom na srce, naj gledajo na to, da napravijo praktične načrte s kolikor mogoče malimi troški, načrte, ki bodo izvršljivi. Po drugi strani pa moram zopet naglašati, da je pri uravnavi Vipave glavni greh ta, da se je dozdej jako počasi delalo; kje tiči temu vzrok, mi ni znano, toda naj tiči kjerkoli, jaz bi le želel, da bi se v bodoče tako več ne postopalo. Voda je dobila med tem drug tok, in današnje poročilo potrjuje, da je temu glavni vzrok ta, ker se delo ni naglo izvršilo, ko so bili načrti že gotovi. Mej tem ko so se izvrševale morebiti veliko manj važne in potrebne uravnave, izbrala si je Vipavščica drugo strugo, ostavivši prvotno smer, ter se razlila čez rodovitno polje, ter čez polje zopet nazaj v trg, vsled česar je postal načrt za načrtom brez pomena. Z ozirom na to je umestno naglašati, da naj se, kadar se bodo izgotavljali novi načrti, misli na to, da se potem tudi čim prej izvršijo. Toliko v obče. Pri tej priliki ne morem zamolčati, da se od strani deželne vlade, deželnega odbora in tudi visokega deželnega zbora kaže vedno precejšnja naklonjenost nasproti uravnavi Vipavskih vodâ. Jaz bi si torej usojal prositi v imenu svojih volilcev, da bi ti faktorji tudi nadalje ohranili to svojo naklonjenost.

Preidem na drugo točko gledé naprave načrtov. Gospod poročevalec upravnega odseka je omenil, da je upravni odsek sklenil, da naj se troški za napravo načrtov, ki so proračunani na 3500 gld., razdelijo tako, da bo v to svrho žrtvovala vlada polovico, drugo polovico pa dežela. Jaz proti temu predlogu nimam ničesar ugovarjati, marveč ga jemljem z hvaležnostjo na znanje, ter ga najtopleje priporočam. Na drugi strani pa bi želel, da bi bil upravni odsek, v čegar zadnji seja žalibog nisem mogel biti navzoč, vzel v pretres tudi drugo točko, kako naj se namreč pokrijejo troški za regulacijo Vipavskih vodâ. V tem

oziru imamo že resolucijo visokega deželnega zbora, ki je bila sklenjena v seji dné 31. januarija 1896, ki meri na to, da naj se z ozirom na to, da se uravnavalna dela v naši deželi silno množe, da jih imamo že celo vrsto v delu oziroma v pretresu, misli na to, kako si pridobimo sredstev za izvršitev teh za deželno kulturo važnih del. Ta točka se mi zdi celo važnejša nego vprašanje gledé načrta samega. Zato si usojam priporočati, da deželni odbor pretresa tudi to vprašanje, a ne morebiti samo z ozirom na uravnavo Vipavskih vodâ, ampak tudi glede drugih deželno-kulturnih namenov ter o tem stavi v prihodnjem zasedanju primerne predloge. Ta stvar se mi vidi tem važnejša, ker mislim, da bi bile vse resolucije in vsi načrti le brezuspešni, dokler to vprašanje ni rešeno, kajti dežela nima toliko sredstev na razpolago, da bi mogla resno misliti na izvršitev vseh uravnavalnih del in bi se utegnilo soditi potem vse take resolucije tako, kakor da se je hotelo le nekaj izreči v pomirjenje prizadetih faktorjev. Zaradi tega si usojam kar najtopleje visoki zbornici priporočati, da sprejme sledečo resolucijo:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da študira vprašanje, kako preskrbi sredstva za uravnavo vipavskih in drugih vodâ ter naj o tem v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru poroča.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nič, se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam nič drugega omeniti, kakor da se mi resolucija gospoda poslanca Božiča zdi jako umestna, ker si mislim, da je na vsak način jako važno, da se vprašanje gledé sredstev temeljito preštudira.

Ker se je pa v drugem tudi gosp. predgovornik izrekel za predlog upravnega odseka, kakor nisem drugače pričakoval, torej samo še prosim, da visoka zbornica sprejme predlog upravnega odseka, in da se ob enem m. št. 19. vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejet.

Dalje je predlog, da se marg. št. 19. vzame na znanje.

Gospodje, ki temu pritrujejo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

O resoluciji gospoda poslanca Božiča se bo pozneje glasovalo.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič

(bere m. št. 20.—24., ki se brez debate vzamejo na znanje — liest die M.-Nr. 20—24, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden).

M. št. 25. se tiče uravnave potoka Želimljice in jarkov Sušje in Petelinjek. Tu mi je omeniti, da se je ogled vršil 28. septembra lanskega leta. Projekt je izdelan in bi zahteval troškov 16.000 gld. Ministerstvo se je izjavilo, da je pripravljeno prispevati s 40—50%. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se vzame na znanje m. št. 26.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 27. se tiče zgradbe hudournika na planini Velopolje. Tu mi je toliko omeniti, da se je dotični ogled na lici mesta izvršil, in da so se znižali prvotni troški, ker je šlo le za to, da se majhna podpora da dotičnim ljudem, ki so napravili sicer malo zgradbo, katera pa potrebi popolnoma odgovarja. Vlada se je izrekla, da bo prispevala 600 gld., dežela 300 gld. in adjacenci 300 gld.

Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzame na znanje m. št. 28. in pa 29., ki je itak že rešena v visoki zbornici, in potem m. št. 30. in 31.

(Obvelja. — Angenommen.)

V m. št. 32. je govor o osuševanju ljubljanskega barja. V tem pogledu mi je toliko omeniti, da se je gledé ugovora južne železnice poslala vsa zadeva bivšemu deželnemu hidrotehniku Hrasky-ju, da napravi dotični rekurz na ministerstvo.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

Deželni glavar:

K tej točki se je oglasil k besedi gospod poslanec župan Hribar.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Vsled razsodila c. kr. poljedelskega ministerstva ima končno to važno vprašanje, o katerem se že toliko let posvetuje v visoki zbornici kranjski in katero je že jedenkrat tako daleč dospelo, da se je predložil načrt gledé financiranja, izvedeno biti. Mislim torej, da mi bo visoka zbornica pritrčila, ako si pri tej priliki dovolim, spomniti se onih, ki so omogočili, da se je to vprašanje rešilo. Sicer ni

naloga visoke zbornice, da bi ukrepe vladine hvalila in proslavljala, kajti vsaj je dolžnost vladina, da vse ono, kar spada v povzdigo narodnega gospodarstva, ki je pri nas toli zanemarjeno, stori iz lastne inicijative, in zavedajoč se svojih dolžnosti. Vendar pa v tem slučaju ne bo odveč — in jaz sem prepričan, da mi bo visoka zbornica pritrčila — ako se spomnim pred vsem zaslug, katere si je s hitro rešitvijo te stvari po debati, ki se je lanskega leta v tej visoki zbornici vršila, pridobil naš častiti gospod deželni predsednik, ekscelenca baron Hein. Po drugi strani pa se moram tudi hvaležno spomniti sedanjega gospoda ministerskega predsednika in istotako tudi sedanjega poljedelskega ministra, ki je po ustnem posredovanju nekega ožjega odbora takoj stvar, ki se ima sedaj izvršiti, rešiti dal.

O tej priliki pa bi si jaz ob enem visoko c. kr. vlado dovolil opozoriti na neko vprašanje, ki je v zvezi z osuševanjem barja, in o katerem želim, da bi je visoka vlada rešila s tisto energijo in hitrostjo, kakor predležeče vprašanje. To je namreč stvar glede mostu južne železnice čez Ljubljaničo na barju. O tem mostu se je že govorilo v državnem zboru. Naglašalo se je tam in tudi iz poročil časnikov in mnenj tehnikov je jasno, da ta most sedanjim zahtevam tehnike ne zadostuje in da varnost vlakov, ki čezenj vozijo, ni več absolutna. O tem mostu so se tehniki izrazili, da je anahronizem v sedanji dobi. Visoko železnično ministerstvo je res že glede na pritožbe, ki so se čule v državnem zboru, južni železnici ukazalo, da odpravi ta most in ga nadomesti z drugo, solidnejšo zgradbo. Toda južna železnica, ki se iz umevnih razlogov z nogami in z rokami brani vsakega investičnega izdatka, temu nalogu c. kr. železničnega ministerstva dosedaj še ni vstregla. Ta most je pa v neki zvezi z osuševanjem ljubljanskega barja. V odloku visokega c. kr. poljedelskega ministerstva je namreč izrečeno, da ima osuševalni odbor, respektive zadruga, ki se ima osnovati, južni železnici biti porok za vse škode, ki bi se utegnile dogoditi vsled osuševanja barja pri mostu čez Ljubljaničo, ako se namreč zniža gladina Ljubljaničina. Če bi visoko c. kr. železnično ministerstvo zahtevalo, da se most res hitro odstrani, torej da se njegov ukaz, ki je že izdan, hitro izvrši, je to vprašanje samo po sebi rešeno, ker bo prihodnji most gotovo tako uravnan, da ne bode pričakovati nikakoršne škode vsled osuševanja barja. Poleg tega pa pri prihodnjem mostu odpade ono pravno razmerje, katero c. kr. poljedelsko ministerstvo naglaša v svojem razsodilu in vsled katerega se mora osuševalni odbor oziroma vodna zadruga obvezati, da mora jamčiti za škode, ki bi se vsled osuševanja barja utegnile prigoditi na mostu južne železnice.

Tedaj iz tega ozira zasega to vprašanje tudi v osuševanje Ljubljanskega barja. Pred vsem pa je iz varnostnih ozirov potrebno, da se ta most odpravi, in zato si bo Njegova ekscelenca gospod deželni predsednik gotovo pridobil novih zaslug, ako bi hotel pri visokem c. kr. železničnem ministerstvu posredovati, da isto svojo odredbo gledé mostu južne železnice ukaže res izvršiti.

Dovoljujem si iz teh razlogov staviti nastopno resolucijo:

«C. kr. deželna vlada se pozivlja storiti pri c. kr. železniškem ministerstvu potrebne korake, da se c. kr. priv. južni železnici ukaže, naročeno jej nadomeščenje sedanjega varnostnim zahtevam ne več odgovarjajočega mostu čez Ljubljano na barji nemudoma izvršiti.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Že mnogokrat se je v tej zbornici razpravljala in izrekla živa želja po uravnavi Ljubljane, po kateri naj se osuši Ljubljansko barje v korist dotičnim revnim prebivalcem, katerim pogoste povodnji uničujejo ves njihov trud in so pripomogle, da biva tam tako siromašen, boren oratar.

Gotovo smo z veliko radostjo brali liste, ki pravijo, da je zadnja inštanca vendar enkrat razsodila v prid osuševanju barja, toda iz besedila razsodbe visokega c. kr. poljedelskega ministerstva pa je posneti, da ta razsodba ni tako ugodna, kakor smo želeli in mislili, kajti to, kar je druga inštanca, visoko c. kr. deželno predsedstvo, odredila, da južna železnica gledé odškodnine za most, vodeč čez barje, nima nobene pravice, je tretja inštanca razveljavila in ugodila pritožbi južne železnice in zato je bila prva skrb deželnega odbora, ko je zaznal besedilo razsodbe, da je poklical načelnika močvirskega odbora k sebi, da se je z njim posvetoval, kaj storiti. Priporočalo se mu je pri tej priliki od referenta v deželnem odboru, naj zasliši o tem mnenje gospoda Hraskega, ki je kot bivši deželni hidrotehnik res temeljito proučil celo vprašanje osuševanja barja. Tu moram priznati, da se je prav gospodu profesorju Hraskemu, njegovemu razumu in vsestranskemu poznanju razmer (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Dobro!») zahvaliti, da so se napravile precejšnje olahkoče gledé odškodnine. Ravno predvčerajšnjem je gospod profesor Hrasky odpisal, da kot absolutno potrebno smatra, da se poda priziv na upravno sodišče gledé pravice južne železnice do glavnega odbora za osuševanje barja za slučaj, ako bi se vsled osuševanja barja most južne železnice kaj poškodoval. To je pa tako nejasen položaj gledé te pravice, da bi utegnili južna železnica sicer res malo, ampak če hoče, pa tudi ogromne svote zahtevati in temu se ni drugače izogniti mogoče, kakor s tem, da se potem priziva stvar dožene pri upravnem sodišči.

Hvaležen sem pa častitemu gospodu poslancu županu Ljubljanskega mesta, da je stavil to resolucijo, ker je upati, da bo visoko c. kr. deželno predsedstvo

vse potrebno storilo, da izposluje, da se že davno od visokega c. kr. železniškega ministerstva dani nalog od južne železnice izvrši.

Ne vem, zakaj se ravno pri tej železnici toliko ozirov ima in strogo ne zahteva tisto, kar bi ne samo služilo v korist deželi, ampak tudi v varnost prometa na tej veliki železnici. Upati je, da se bo potem tudi v zadnji inštanci ugodno rešilo to vprašanje in da bo južna železnica zavržena, kakor da bi ona kako pravico imela nasproti močvirskemu odboru gledé odškodnine za most.

Pripomniti pa moram, da visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo misli, da se močvirski odbor in deželni odbor ne bosta zbala, da bi južni železnici kedaj bilo plačevati ogromne svote zaradi mostu in da se zato močvirski odbor ne bo poslužil poslednje poti, poti priziva na upravno sodišče, ampak vprašanje je, ali je namenjen, dotični zakonski načrt predložiti deželnemu odboru.

Kakor sem navedel, bo absolutno potrebno, poti priziva se poslužiti. Na pojutršnji dan je sklicana seja močvirskega odbora in jaz sem popolnoma prepričan, da se bo sklenilo, da se poda priziv na najvišjo inštanco.

S tem, da stvar tako stoji, je seveda že vzrok dan, da deželni odbor ne more s popolnim zakonskim načrtom pred visoki deželni zbor stopiti.

Treba pa še upoštevati drug argument, ki opravičuje, da deželni odbor ne more storiti, kar bi rad storil, namreč da ne more predložiti zakonskega načrta, kar jaz kot zastopnik barjanov v prvi vrsti obžalujem, toda treba bo revidirati celi troškovnik, kajti Podhagsky je napravil svoj projekt že pred 15 leti in kakor smo čuli, da so načrti za uravnavo Vipavskih vodà po desetletju postali neizvršljivi, tako bi se utegnilo zgoditi tudi tukaj in treba bo torej, da bo vsaj potem tehniškega konzulenta visokega poljedelskega ministerstva projekt pregledan, kajti vsaj toliko je gotovo, da je troškovnik v teku let postal nepravilen, ker dninarji bodo dandanes gotovo v Ljubljani več stali, kakor 70—80 kr. Ravno tako pa proračun ne bo mogel ostati tisti, kajti izvršila se je poravnava z Leykamovo papirnico, kateremu zavodu se je zagotovila odškodnina 30.000 gld. in ravnotako treba odškodovati nekatere hišne posestnike na obrežji Ljubljane. Iz tega je razvideti, da je visoki zbornici nemogoče, že letos se baviti s tem projektom in končno z zakonskim načrtom. Omenim pa le, ako se bo posrečilo, da bo visoko upravno sodišče, kakor smemo pričakovati, še tekom tega leta izdalo svojo razsodbo, da bo potem deželni odbor vse potrebno ukrenil gledé revizije trase in troškovnika in podal v prihodnjem zasedanju visokemu deželnemu zboru vse potrebne predloge, da se že končno reši vprašanje toliko potrebne uravnave Ljubljane in osuševanja barja.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam nič omeniti in le toplo priporočam, da se ta resolucija sprejme.

Deželni glavar:

Torej prosim glasovati o resoluciji gospoda poslanca Hribarja.

Gospodje, ki jej pritrjujejo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj bomo še glasovali o resoluciji, katero je prej stavil gospod poslanec Božič k marg. št. 19. in ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da študira vprašanje, kako preskrbi sredstva za uravnavo vipavskih in drugih vodâ ter naj o tem v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru poroča.»

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Končno nam je še glasovati o predlogu, da se marg. št. 32. vzame na znanje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

O m. št. 33. in 34. nimam nič omeniti in predlagam, da se vzameta na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 35. «vodovod Semič-Črnomelj». Tukaj se poroča, da je bilo prekoračenja 9687 gld., da pa je podjetnik Wagenführer prosil, naj bi deželni odbor mu zagotovil še nekaj naknadnega plačila, ker prvotno ni prav pregledal dotičnega sveta in so troški bili precej višji, kakor je mislil, da bodo.

Upravni odsek ni bil tega mnenja, da bi se moglo kaj takega dovoliti, ker je podjetnik imel priliko, ogledati si, kakošen je svet, in proračunati, kakošni bodo troški. Vsled tega se upravni odsek ni mogel izreči za kako naknadno plačilo. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nadalje naj se vzameta na znanje m. št. 36. in 37.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 38. «vodovod v Kalu, Veliki Pristavi in Tabru». Gledé te stvari mi je omeniti, da bo skoraj gotovo prišlo do tega, da se bodo mesto teh vodovodov,

ki so proračunjeni na 36.000 gld., morda raje napravile cisterne, da bodo prišli ljudje do pitne vode.

Prosim, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako izvolijo se na znanje vzeti m. št. 39. do 42.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé m. št. 43. «vodovod v Metuljah» omenjam, da se je vlada izrazila, da bodo troški najbrž večji, kakor so tukaj preliminirani.

Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ravnotako prosim, da se m. št. 44. na znanje vzame, in istotako m. št. 45. «vodovod v Gorenjem in Dolenjem Logatcu», ki je že rešena v zbornici, in potem m. št. 46. in 47.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 48. «vodovod za Novo mesto in okolico». Visoko ministerstvo zahteva pojasnil, ker je projekt nepopolen. Treba bo odpeljati vodopravno postopanje, da se izvršitev pravomočno zagotovi. Vlada misli, da je proračun nekoliko prenizek. Projekt je bil poslan g. Hraskemu, da ga pregleda, ta pa še ni poročal.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ravnotako prosim m. št. 49. in 50. vzeti na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

M. št. 51. izvoli se istotako na znanje vzeti.

Deželni glavar:

K tej točki se je gospod poslanec Modic oglasil k besedi.

Poslanec Modic:

Visoki zbor! K marg. št. 51. glede vodovoda Cerknica, Rakek in Unc bi si dovolil pripomniti, da sem se prepričal iz aktov pri deželnem odboru, da se je le-ta obrnil do c. kr. deželne vlade, naj bi ista izposlovala, da bi se državni prispevek za kopanje Unškega vodnjaka v znesku 1000 gld. prepustil deželnemu odboru kot prispevek za izdelanje podrobnih načrtov, po katerih bi se na podlagi generelnega projekta vasi Topol, Brezje, Cerknica, Dolenjaves, Selše, Rakek, Unc in Slivica preskrbele s potrebno vodo, za kar so troški proračunjeni približno na 90.000 gld.

Ako bi bil prejšnji hidrotehnik še v deželni službi, predložili bi se bili podrobni načrti visokemu zboru že v tem zasedanju. Ker ga pa ni več tukaj, pa priporočam in se trdno naadam, da bo deželni odbor to zadevo smatral kot eno najnujnejših ter v prihodnjem zasedanju gotovo predložil visoki zbornici zakonski načrt in izposloval državno podporo za ta vodovod.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o predlogu, da se marg. št. 51. vzame na znanje.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič

(bere m. št. 52.—58., ki se brez debate vzamejo na znanje — liest die M.-Nr. 52—58, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden).

M. št. 59. «vodovod na Raki». V tem pogledu mi je omeniti, da prvotni načrt, kakor deželni odbor poroča, ni bil sposoben, da bi se bilo moglo na njegovi podlagi izvršiti preskrbljenje z vodo. Treba bo torej novega načrta. Dotični načrt, po katerem bi znašali troški 20.000 gld., je napravil inženir Vik.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere m. št. 60.—68., katere se brez debate vzamejo na znanje — liest die M.-Nr. 60—68, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden.)

V m. št. 69. so navedene vodovodne naprave, ki se imajo še izvršiti.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Gospodje poslanci imate sicer podano v tem poročilu deželnoodborskem sliko gledé vodovodov, koliko se je že storilo in koliko je še projektov, vendar pa se mi dozdeva potrebno spregovoriti nekoliko besed pri tej točki, razpravljajoči vodovode, da še posebej opozorim na to, kako ogromno delo čaka pač našo kranjsko deželo, ako bi ona le polovico tega izvršila, kar je doslej nekaj let sem več ali manj vzela v delo in o čemer se je tudi že razpravljalo v visoki zbornici.

Pri tej priliki bi jaz priporočal, kolikor sem odločen prijatelj kmetskega ljudstva in mu želim vse najboljše, da se bodo vendar morale neke meje staviti celi akciji, kajti ravno pri točki Kal, Pristava in Tabor ste slišali, da je načrt in proračun že izdelan in da bodo troški znašali 36.000 gld. Sama vas Tabor naj bi se oskrbela z napravo, katera bo stala po načrtu bivšega deželnega hidrotehnika Hraskega 8000 gld. in gospoda, za koliko ljudi naj bi imela služiti ta naprava? — za 41 ljudij, ne hiš (Klici: — Ruŕe: «Čujte!»).

Mi imamo v delu in ravno včeraj sem od sedanjega gospoda profesorja Hraskega izdelani načrt dobil s kritiko o njem, da naj bi se za mesto Kranj z okolico, zlasti Šenčurjem, napravil vodovod, ampak po načrtu Hraskyjevem bodo troški znašali 270.000 gld. (Poslanec Kajdiž: — Abgeordneter Kajdiž: «Samo?»).

Dalje imamo vodovod za Novo mesto, ki je že principijelno sprejet; dežela bo prispevala 30% in ne smemo si prikrivati, da bodo troški znašali najmanj 150.000 gld. Ministerstvo, kakor je že omenil gospod referent, je zahtevalo še nadaljna pojasnila in reklo je, da je svota na vsak način prenizko proračunjena. Mislilo se je svoje dni tudi, da je načrt za vodovod v Belikrajini popolen, toda letos deželni odbor še ne poda natančnega poročila, ker mu še tehničnih moči pomanjkuje, pa že sedaj je proračunjeno, da se bodo troški morali za 9766 gld. prekoračiti, ako se bo hotelo celo napravo narediti tako, da bo res služila svojemu namenu. Toda bodi tudi naznanjeno visokemu zboru, da je došlo deželnemu odboru poročilo, da bo treba še drug studenec pritegniti k vodovodu, ker pri pričetku Rusbacha primanjkuje vode in na vsak način bo treba dovoliti še 8000 gld.

Ravnokar se je omenila naloga, da moramo deželnemu zboru podati dotični zakonski načrt za vodovod za Cerknico in Rakek. Po Hraskyjevem načrtu bo ta naprava stala 90.000 gld., toda bodimo mirni, da bo prišla čez 100.000 gld.

Treba bo nadalje preskrbeti vode Suhi Krajini, Ilirski Bistrici, treba bo deželi prispevati za osuševanje Ljubljanskega barja in končno za uravnavo Vipavskih vodâ. Glede uravnave vodâ v Vipavski dolini sicer mislim, da se ne bo tako daleč zašlo, kakor projektanti, državni in deželni inženirji, ki vsi pravijo, da bo uravnava Vipavskih hudournikov stala ne pod 400.000 gld., pa bodi si kakor hoče, troški bodo ogromni in ako še omenim, da bo treba skrbeti za dobavo vode v Črnomaljskem okraju in uravnavo vodâ v Planinski dolini, kar bo tudi stalo 120.000 gld. — ako omenim, ne da bi se spuščal v podrobnosti, kar sem danes že rekel gospodu poslancu za Kamniški okraj, da bo uravnava Bistrice stala vsaj 600.000 gld. — ako omenim, da je nadalje jako pereče vprašanje uravnave Sore, za katero je projektiral deželni in državni inženir, da bo treba vsaj pol leta, da se bo napravil načrt, in da bodo troški znašali vsaj 600.000 gld., vidite, gospodje, samo iz teh kratkih števil, ne gledé na nebroj manjših projektov, katerih ne bo tako težko izvršiti, ki bodo pa vendar tudi provzročili dokaj stroškov, da stoji deželni odbor v strašanskem položaju in to je povod, da sem si izprosil besedo. Kam naj se deželni odbor obrne? Sredstva njegova so omejena, število tehnikov je omejeno in zato ne menite, da je zlovolja ali malobrižnost, ako se od deželnega odbora več ne stori, ampak jaz se z mirno vestjo sklicujem na priče, ki vedo, da so se v drugih kronovinah čudili, ko so brali, koliko ta mala revna naša kronovina stori v prosep deželne kulture. Umevno je, da vsak poslanec skrbi in zahteva, da se v njegovem okraju to stori, kar ljudstvo potrebuje, zato pa se mi zdi potrebno, da dobimo pojem,

kaj nas vse čaka, in da bo morebiti vendar treba poprijeti se ideje in iskati sredstev, da si pridobi dežela nekaj amelioracijski zaklad, iz katerega bo potem v teku malo let mogoče, izvršiti vse te naprave, ki so potrebne, kar bi nam bilo jako težko mogoče, ako bi hoteli vse te troške pokrivati z naklado na davke.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! V marg. številki 69. § 3. letnega poročila imamo obširen seznamek prošenj v vodnih zadevah, ki se mi zdi, kakor »gmajna svetnikov« v praksi. (Veselost. — *Geiterfeit*.) Tudi iz mojega volilnega okraja Kočevsko-Ribniškega nahajam tu prošenj takorekoč brez števila, a žalibog storilo se dosedaj še ni nič. Zatorej bi se pa predrznil prositi, da se vendar enkrat vzame nekoliko ozira tudi na ta revni okraj, revni ne samo gledé na premoženje, ampak revni tudi gledé tistega, kar drugod po navadi nič ne stane, gledé pitne vode. In to je ravno tisto, za kar prosimo. Mi ne zahtevamo obširnih, dragocenih naprav, ampak za male troške naj se nam da vode, dobre vode in v zadostni množini. So kraji, ki se res ne dajo preskrbeti z vodo drugače, kakor z ogromnimi troški, ampak pri nas pa tega treba ne bo. Mi ne zahtevamo velikih vodovodnih naprav, tudi bi ne bile na mestu v tako revnem okraju. Vso čast sedanjemu gospodu profesorju Hraskemu, ali pregovor pravi: Kjer nič ni, tam cesar izgubi svojo pravico in tako ogromne žrtve, kakor jih zahtevajo načrti gospoda Hraskega, so za naš revni okraj nemogoče. Napravijo naj se nam vodnjaki in kapnice ali »štirne« in če se bodo vsi naši kraji na ta način preskrbeli z vodo, ne bo to od daleč toliko stalo, kako stane po proračunu marsikak projekt sam zase. Govorilo se je danes o raznih načrtih in imenovale so se ogromne svote — 100.000 gld., 150.000 gld. — s katerimi, gospoda moja, bi človek mislil, da se da cela naša dežela z vodo preskrbeti! — Torej takih troškov pri nas ne bo treba, ampak vse, kar zahtevamo, je nekoliko malih vodnjakov in kapnic, samo prične naj se delo že enkrat. To prosim in to pripočam najtopleje.

Potem pa še nekaj. Gospodje, jaz nosim težko butaro na ramah. Zastopnik sem dvojezičnega naroda in dolžnost me veže, da se potegujem na eni strani za nemške Kočevjarje, na drugi strani pa za kranjske Slovence. (Veselost. — *Geiterfeit*.) Kočevski okraj, nemški namreč, je večinoma ravnотak, kakor ostali del, namreč takoiimenovana Suha Krajina. Torej tudi na te kraje, Gorenji Mozelj, Spodnji Mozelj i. t. d. prosim da se vzame ozir.

In še nekaj bi končno omenil. Kakor imamo na eni strani kraje, ki so silno potrebni vode, tako imamo pa na drugi strani zopet kraje, kjer je je preveč, in kjer je odpeljava vode nujno potrebna. Slišali smo, da je za odvajanje vodâ iz Stružke doline že določena

gotova svota in da se bodo dela pričela, kakor hitro bo vreme to pripustilo. Pa takih krajev imamo na Kočevskem še več. Tu in tam se je res že nekaj storilo, ali veliko, veliko pa še manjka. Tako imate v Ribniškem okraju v občini Loškipotok vas Travnik. Tam voda ob vsakem deževju leto za letom preplavlja njive in travnike ter uničuje vse pridelke. V tem oziru bi si usojal staviti neko resolucijo, katero bom takoj prebral, samo nekaj bi prej še omenil.

Prošnje za vodne naprave pri nas ravnотako rastejo, kakor jeseni gobe po dežju. (Veselost. — *Geiterfeit*.) Tudi v tem oziru bi stavil neko resolucijo, ker se mi zdi, da bi bilo želeti, da se prošnje, ki so se v visoki zbornici spoznale kot opravičene, rešujejo po vrsti.

Usojam si torej priporočiti visoki zbornici nastopni dve resoluciji v sprejem:

I. «Visoki deželni zbor skleni:

Da se naprosi slavna c. kr. vlada, da pošlje hidrotehnika v Loški potok, da preiskuje požiralnike na Travniskem polju, njivah in senožetih, da se odpravi vsakoletno večkratno preplavljenje še v teku tega leta in da se potreben denar v to svrhu določi in preskrbi.»

II. «Ob enem pa naj visoki zbor sklene:

Da se vse prošnje po vrsti rešijo in načrti ter delo izvršijo za pridobitev pitne vode.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resoluciji gospoda poslanca Pakiža, izvolijo ustati.

(Se podpirata. — *Werden unterstützt*.)

Resoluciji sta zadosti podprti in sta torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Jaz se popolnoma strinjam s tem, kar je gospod referent v deželnem odboru naglašal gledé ogromnih žrtev, ki še čakajo deželo. Naglašal sem že preje, da bode vkljub vsem žrtvam dežela morala priti do tega, da misli, kje si pridobi sredstev za izvršitev mnogoterih deželnokulturnih nalog. V zadevi, zaradi katere sem se zdaj oglasil, pa nikakor ne nameravam napraviti kak atentat na deželni zaklad in pričakujem torej, da bo visoka zbornica podpirala resolucijo, katero mislim staviti. Gre se namreč samo za male kapnice oziroma vodnjake in za tiste majhne vodovode, za katere ne bo treba žrtvovati na tisoče goldinarjev, ampak morebiti le nekatere stotake. Ozirati se bo v prvi vrsti na tiste kraje, ki jih res krvavo potrebujejo, in med te spadajo vasi: Planina pri Vipavi, Slap, Ustja, Podkraj, Jakovice in Sela. Treba bo tudi dveh kalov na Nanosu. Tod imajo ljudje le ob deževji vodo, pa še tedaj le v cestnih jarkih, kadar pa se še ti posuše, so brez nje. Taka voda jim torej služi za

pitje, in gotovo ni človeka, ki bi jo mogel priporočati kot pitno vodo. Kadar vladajo take razmere, je gotovo nujno potreba, da se zlu odpomore, zlasti sedaj, ako je to mogoče z malimi žrtvami. Poleg tega naglašam potrebo naprave malih vodnjakov v Predgrizah in v Godoviču v Logaškem okraju. Vsi ti kraji so dobre pitne vode nujno potrebni, in so na kraških tleh. Ne bom dalje izgubljal besed, ampak priporočam, — ker se je o tem že mnogo govorilo in je ura že pozna, — toplo v sprejem naslednjo resolucijo, ki meri na to, da naj se v najnujnejših slučajih, zlasti ondi, kjer se zahtevajo te male žrtve, a se ž njimi da za dotične kraje veliko doseči, nekaj stori. Resolucija, katero stavim in priporočam, da se sprejme, glasi se tako:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da skrbi za to, da bode deželni hidrotehnik do prihodnjega zasedanja naročene mu načrte za vodovode odnosno vodnjake v Predgrizah in Godoviču v Logaškem okraju ter na Vipavski Planini, Ustji, Slapu, Podkrajih, Jakovicah, Selih in za kale na Nanosu v Postojnskem okraju gotovo izdelal ter naj se potem deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju primerni predlogi stavijo.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Najprej bi si usojal vprašati deželni odbor o neki marg. številki, katera je pač omenjena v lanskem letnem poročilu pod marg. št. 62., namreč »vodnjak v Preženjskih njivah«. Tam je že nekaj omenjeno, da je dovoljenih 400 gld. iz deželnih sredstev. Mislim, da je le iz pomote izostalo iz letošnjega letnega poročila, kaj se je nadalje storilo.

Vrh tega pa si usojam gledé drugih točkov, o katerih sta govorila gospoda poslanca Pakiž in Božič, ne samo izreči, da jih podpiram, ampak gledé predloga gospoda poslanca Pakiža bi predlagal, da bi se stvar nekoliko bolje precizovala. Namreč gospod Pakiž predlaga, da bi se prošnje po vrsti rešile, jaz bi pa predlagal, da bi se to tako štilizovalo:

«Naj se dosedaj pri deželnem odboru vložene prošnje za oskrbljenje s pitno vodo rešijo po vrsti prednosti vložitve pri deželnem uradu in oziroma po nujnosti potrebe, pred vsem naj se pa dotične stvari rešijo, katere zadevajo kraška tla.»

In sicer v utemeljevanje tega dopolnilnega predloga k predlogu gospoda poslanca Pakiža omenjam samo, da se je leta 1890. ali 1891. že izreklo načelo v deželnem zboru, da se ima pred vsem na Kraška

tla ozir jemati, kjer je najhujša potreba za pitno vodo; in tudi najvišji prispevek dežele se je izrekel, katerega je povzročil ranjki deželni poslanec Kavčič.

V tem oziru moram še omeniti, da je morda vsem gospodom poslancem, gotovo pa deželnemu odboru, znano, da so kraška tla ne samo na takozvanem kranjskem krasu, ampak tudi v Suhi Krajini in da segajo tudi doli v Zatiški okraj.

Gotovo je, da se moramo prej ozirati na kraška tla, kakor na druga. Opazil pa sem, da je imel deželni stavbni urad, ko je imel že veliko naročil, naj izdeluje načrte za vodovode, naj potuje po deželi in nabira podatke v krajih, v katerih se je to izrečno zahtevalo od deželnega odbora, da potem utegne izdelati potrebne operate, imel po vrsti zapisane vse te naloge. Potem sem pa videl in je tudi moj naslednik v deželnem odboru videl, da si je deželni stavbni urad izbral eno stvar, ki je bila takorekoč mladega datuma in opustil one stvari, ki so morda 6 ali 7 let ali še dalje bile v skrbi deželnega zbora in deželnega odbora. Tako samo n. pr. to omenim, da je v marg. št. 62. lanskega letnega poročila omenjeno, da je občina Polhovigradec prosila, naj se izdela načrt za vodovod, in to je bilo lansko leto šele prvič prišlo v razpravo, ako se ne motim, in vendar je deželni inženir našel časa, da je načrt precej izdelal, akoravno je tisti načrt 8000 gld. rezultata pokazal. To je vendar številka, ki ni majhna v razmeri z deželnimi sredstvi. Nasprotno pa vodovodov, o katerih gospod tovariš Pakiž vsako leto govori, deželni stavbni urad ni našel v svojih zaznamkih in o tistih se najde v letnem poročilu k večjemu morebiti opomba, «zaradi preobilega dela, zaradi preobloženega stavbnega urada deželni inženir ni mogel na lice mesta in načrtovati vodovod. To se je posebno pri nekaterih krajih bilo zgodilo, ki še vedno niso tako srečni, da bi jih bil deželni inženir obhodil in pregledal na lici mesta, da bi bil našel podatke, ali pa v katerih je bil, pa ni izdelal to, kar se je na podlagi prvotnih podatkov sklenilo razširiti. Tako je tudi, če se ne motim, gledé onih vasi, katere ve gospod poslanec Pakiž povedati, gledé vasi Vinice in Sušje. V tistih krajih, in to so kraška tla, je bil deželni inženir, je meril, preiskoval vodne razmere in izdelal načrt vodovoda za en del, potem je vplival, da je popolnoma umestno, razširiti vodovod do tretje vasi in tisto je potem obležalo; načrt za vodovod za 8000 gld. je pa napravil. Zato jaz torej posebno podpiram predlog gospoda tovariša Pakiža, ker gospodje vidijo iz letnega poročila za leto 1892. iz ene tabele, katero sem jaz dal narediti, kaj se ima še izdelati in tam je že večina naštetih onih zadev, ki niso še rešene. Zato je popolnoma utemeljeno, ako priporočam, da naj se na uradno vložene prošnje najprej ozira, pri enakih na večjo potrebo in pred vsem pa na kraška tla.

Deželni glavar:

Vprašam gospoda poslanca Pakiža, ali se morda strinja s spremembo, katero je nasvetoval gospod poslanec dr. Papež?

Poslanec Pakiž:

Se akomodiram spremembi.

Deželni glavar:

Torej se bo glasovalo o predlogu gospoda poslanca Pakiža s spremembo gospoda poslanca dr. Papeža.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Zadnji gospod predgovornik je obširno in ex propria praksi govoril o prošnjah, kako se ž njimi ravna pri stavbnem uradu, poleg tega pa deželnemu odboru nekako očital, da ne gleda na to, da bi se načrti izdelovali po vrsti, kakor hiše v Trsti, katero očitaneje pa moram odklanjati. Pred seboj imam cel kup aktov, katerih sem tudi že v upravnem odseku imel in iz katerih je razvidno, da ne le, odkar sem jaz referent, ampak tudi že prej, ko je bil drug gospod še referent, se je po dvakrat, trikrat stavbni urad pozval, naj se požuri s to ali ono stvarjo, ali stavbni urad je potem to-le pisal: «Konnte nicht entsprochen werden bis dato. Ingenieur Graßky.» (Veselost. — Heiterkeit.) Vprašam vas, kaj hoče potem referent storiti? (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: «Sam napraviti!») — To bi bilo edino, če bi bilo mogoče. — Če pride referent k inženirju in mu reče, da naj se požuri, pravi zopet: «Konnte nicht entsprochen werden» in če ga gospod deželni glavar citira, pa pravi: Mi je že Povše rekel, pa imam toliko drugega opravila, da nisem mogel nalogu zadostiti. Iz tega bodi častiti gospod tovariš Pakiž preverjen, da je deželni odbor upošteval njegov lanski predlog, o čemer se lahko prepriča sam, če hoče pregledati akte, ki so tukaj. V pomirjenje pa bodi gospodu predgovorniku povedano, da stvar gledé vodovoda v Sušji je že v delu in da je inženir Vik obljubil, da bodo dotični načrti izdelani do konca tega meseca.

Z radostjo pa pozdravljam misel, da naj bi se v prvi vrsti gledalo na praktično, ceneno dobavo vode, ampak tu pripomnim, ne deželni odbor sam naj potem deluje v tem zmislu, ampak tudi ljudstvo. Ko se je od deželnega odbora tja ali sem pisalo, ali ne bi bili ljudje zadovoljni z napravo kala ali štirne, odgovor je bil, da jim bolj ugaja vodovod. To se je n. pr. zgodilo pri Veliki Pristavi in Kalu. To sta jako borni vasi, pa vodovod je proračunjen na 28.000 gld., ker 8000 gld. odpade na vas Tabor, katera se je, akoravno šteje samo 41 prebivalcev, ravnotako izrekla za vodovod vzlic temu, da sem jim jaz grozno črno slikal, koliko bodo morali prispevati. Šele včeraj je prišlo od županstva poročilo, da se te vasi, oziroma interesenti pravomočno zavezujejo za prispevek 9000 gld. Kaj hoče potem referent v deželnem odboru storiti? Zaradi tega sem jaz častitemu gospodu predgovorniku hvaležen, da je sprožil misel, da naj se samo to dela, kar je absolutno potrebno, kar pa v popolnost služi, naj se pa opusti, ako se le zdrava voda dobiti more.

Gospod poslanec za Kočevsko-Ribniški okraj je omenil, da vsako leto ponavlja svoje želje, da se pa za njegov okraj še ni nič storilo. Gospod poslanec, katerega imamo vsi radi in katerega vsi čislamo kot skrbnega poslanca, pa bo moral sam priznavati, da se je vendar tudi za njegov okraj že nekaj storilo. Opozarjam ga na vodovod v Ribnici, na vodovod v Kočevji, za katera je dežela prispevala, dalje na vodnjak v Mozlju, za katerega je tudi že podpora obljubljena. Gledé vasi Sušje je projekt izdelan in gledé odvajanja vodá, to je gospod poslanec sam priznal, je zagotovljeno, da se bodo dela pričela, ko bo vreme to dopuščalo in gotovo bo deželni odbor tudi stvar gledé Loškega potoka rad v roko vzel, ako se bo to kot potrebno in opravičeno pokazalo.

Gospodu poslancu Vipavskega okraja pa bodi povedano, da je deželni odbor ponovljeno dal nalog inženirju, da načrt izvrši, njegova resolucija pa, ki naj se sprejme, služila bo kot nadaljno sredstvo, da bo mogoče siliti na to, da se stvar izdela.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Ker se je debata tako raztegnila in so se vse zadeve na dolgo in široko razkladale, bom jaz toliko krajši, in dovoljeno mi torej bodi, da samo o nekaterih resolucijah, ki so se stavile, nekaj izpregovorim.

Prvo resolucijo je stavil gosp. poslanec Pakiž, ki je na dolgo in široko govoril, nazadnje pa v svoji resoluciji strašansko veliko naenkrat zahteval. Kar se tiče njegovega predloga, bi jaz mogel podpirati pač samo prvi del I. resolucije, ki se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Da se naprosi slavnica c. kr. vlada, da pošlje hidrotehniko v Loški potok, da preiskuje požiralnike na Travniškem polju, njivah in senogetih, da se odpravi vsakoletno večkratno preplavljenje.»

Do tukaj bi jaz hotel podpirati predlog gosp. poslanca Pakiža, proti temu pa, da se to izvrši še v teku tega leta, moram pa ugovarjati. Nimam sicer od upravnega odseka direktnega naloga, ampak ker vidim, da zadeva ni izvršljiva, kakor si jo gospod Pakiž misli, torej se morem strinjati le s prvim delom predloga.

Gledé druge resolucije, da naj bi se prošnje reševale in načrti izvrševali po vrsti, kakor se prošnje vlagajo, je to stvar že gosp. poslanec dr. Papež nekoliko prenameril, mislim pa, da bi ne kazalo ozirati se na vrsto, kako se prošnje vlagajo, ampak na nujnost, in pristavek gledé kraških tal pa lahko ostane. V tem oziru jaz mislim, da se pa že sedaj tako postopa, kajti ravno iz ozira na nujnost je prišlo do tega, da so se nekatere prošnje, ki so bile pozneje vložene, prej rešile. Gledé kraških tal pa priznavam, da je potreba tam najnujnejša, in v tem pogledu bi jaz predlog podpiral. Samo to bi nasvetoval, da se črta v predlogu

odstavek »po vrsti, prednosti vložitve pri deželnem uradu in« ali pa naj se črta odstavek »oziroma po nujnosti potrebe«. Eno ali drugo naj se torej črta, sicer se pa, kakor rečeno, s predlogom strinjam.

Gledé resolucije, katero je predložil gosp. poslanec Božič, nimam nič omeniti, ampak jo le toplo priporočam visoki zbornici v sprejem.

Poslanec dr. Papež:

Prosim besede za faktični popravek.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo za faktični popravek.

Poslanec dr. Papež:

Gospod poročevalec Lenarčič je mnenja, da so se vse prošnje doslej po vrsti, kakor so prišle v urad, reševale (Poročevalec Lenarčič: — Berichterstatter Lenarčič: »Tega nisem rekel!«) in da ni treba nujnosti naglašati. Tako razumem jaz, da on to tolmači (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Ste narobe razumeli!«). Jaz sem samo rekel, da naj bi se odsedaj po nujnosti reševale prošnje, ne po vrsti, kakor se vlagajo — tako sem jaz to razumel. Rekel je dalje, da so se reševale v prvi vrsti prošnje glede krajev, ki imajo kraška tla. To moram tudi popraviti, kajti ako gospod poročevalec Lenarčič pregleda letno poročilo o vodovodih in vodnjakih, bo videl, da so se nekateri vodovodi in vodnjaki tam izvršili, kjer niso kraška tla. Kar pa on morda ne more vedeti, je to, da so tudi letos došle prošnje iz drugih krajev, ki niso kraški, kakor n. pr. iz Št. Vida pri Vižmarjih. To vendar niso kraška tla. Če bi se pa na nujnost oziralo, je mogoče, da je tam tista nujnost, kakor drugod in ravno da se to razvrsti, je treba nujnost naglašati. Če je glede dveh krajev nujnost enaka, naj se ozira na kraška tla v prvi vrsti. Če je pa nujnost drugod večja, je pa to tisti moment, ki daje prednost, da se na to prošnjo najprej ozira.

Mislim, da sem s tem gospodu poročevalcu pojasnil svoje stališče.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Najprej bomo glasovali o prvem predlogu gospoda poslanca Pakiža in sicer, ker se je gospod poročevalec s prvim delom tega predloga strinjal, v dveh od-
delkih.

Prvi del se namreč glasi:

»Visoki deželni zbor skleni:

Da se naprosi slavna c. kr. vlada, da pošlje hidrotehniko v Loški potok, da preiskuje požiralnike na Traviškem polju, njivah in senošetih, da se odpravi vsakoletno večkratno preplavljenje.»

Prosim gospode poslance, ki se strinjajo s tem delom resolucije, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prvi del resolucije I. je torej sprejet.

Sedaj prosim glasovati o drugem delu, ki se glasi:

»še v teku tega leta in da se potreben denar v to svrho določi in poskrbi.»

Prosim gospode poslance, ki pritrjujejo temu odstavku, da izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Ta odstavek je padel.

Sedaj bomo glasovali o drugi resoluciji gospoda poslanca Pakiža s spremembo gospoda poslanca dr. Papeža.

Besedilo slove:

»Naj se dosedaj pri deželnem odboru vložene prošnje za oskrbljenje s pitno vodo rešijo po vrsti prednosti vložitve pri deželnem uradu in oziroma po nujnosti potrebe, pred vsem naj se pa dotične stvari rešijo, katere zadevajo kraška tla.»

Poslanec Hribar:

V formalnem oziru predlagam, da bi se iz predloga gospoda poslanca dr. Papeža izpustila beseda »oziroma«, da bi se torej predlog glasil »...po vrsti prednosti vložitve pri deželnem uradu in po nujnosti potrebe...«, ker bo potem meni in morda tudi še drugim gospodom tovarišem mogoče za ta predlog glasovati.

Deželni glavar:

Vprašam gospoda predlagatelja dr. Papeža, ali se strinja s predlogom gospoda poslanca Hribarja.

Poslanec dr. Papež:

Se strinjam.

Deželni glavar:

Torej se bo glasovalo o resoluciji, kakor sem jo prej prečital, samo izpustivši besedo »oziroma«.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Končno imamo glasovati še o resoluciji gospoda poslanca Božiča.

Gospodje, ki se strinjajo z njo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Potem je še predlog upravnega odseka, da se marg. št. 69. vzame na znanje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

S tem je m. št. 69. rešena.

(Bere m. št. 70.—72., ki se brez debate vzamejo na znanje — liest die M.-Nr. 70—72, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden.)

M. št. 73. naj se vzame na znanje. Nimam nič omeniti.

Deželni glavar:

Gospod poslanec župnik Schweiger ima besedo.

Poslanec Schweiger:

Visoka zbornica! Blagostanje v naši deželi zmirom bolj propada, v nekaterih krajih bolj, v drugih manj. To je faktum, ki je žalibog resničen, žalosten, ki se pa ne da tajiti; tudi bi nič ne pomagalo, ako bi hoteli svojo revščino zakrivati. Vzrokov je pač mnogo, jaz pa navedem pri tem samo enega in to so razne elementarne nezgode, ki v novejšem času tako pogosto pridejo tudi čez našo deželo; zlasti nekaterim krajem prinašajo veliko nesreče ter spodkopujejo blagostanje dežele in pomnožujejo revščino.

Med te elementarne nezgode štejem jaz v prvi vrsti tiste, ki iz oblakov dohajajo, hudo uro ali točo.

Gospoda moja, kdo izmed nas ni že večkrat v svojem življenju prebil tiste mučne trenutke, ko je, opazujoč nebo, videl, kako se ono pripravlja za nevihto, za hudo uro, in človek se nehote pri takih prilikah spominja besed našega slavnega pesnika:

«Grozi sovražnica srdita,
V oblakov sivih plašč zavita;

Pod plaščem nosi bič prikrit,
Oj bič iz zrn ledenih zviti!»

In, gospoda moja, proti tej srditi sovražnici, proti temu ledenemu biču nimamo dosedaj drugega pripomočka, kakor tistega, katerega nam pove isti pesnik, ko pravi: «Otmi nas rev, otmi nadlog — vsegamo gočni Bog.»

Toda v najnovejših časih začelo se je neko sredstvo poskušati, katero naj zdrobi tudi to sovražnico in zlomi ta ledeni bič, sredstvo, ki ni novo, ampak je bilo znano že v starejših časih ter se je uporabljalo tudi na Belokrajinskem. Na Štajerskem namreč so pričeli streljati proti nevihti, proti toči. Nekateri se temu smejejo, veččaki, učenjaki pa še niso izrekli svoje sodbe, vendar pa sila, nesreča, strah takorekoč uči, naj poskušamo vsa mogoča sredstva, ako bi se ne dala kako odstraniti tista nesreča, katera naredi neizrečeno gorje, ko je «cvet odbran in sad končan», kakor pravi pesnik. (Poročevalec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: «Ali boste vse pesnike citirali?») (Veselost. — Heiterkeit.) Ne, je vse samo od enega.

Uspehi na Štajarskem so taki, da dotični gospod, katerega vsi dobro poznamo in ki je bil svoj čas tudi v visoki zbornici, naravnost priporoča, da naj se tudi na Kranjskem poskusi streljati proti toči.

Če je, gospoda moja, katera dežela izpostavljena tej nesreči, je to gotovo Kranjska. Od leta 1880. do 1895., tedaj v 15 letih, je 394krat toča pobila, tedaj povprečno 26krat na leto, in naredila je škode okroglo 6 milijonov gold.

Gospoda moja, to je ogromni kvar in kako naj bi nas torej ne mikalo, tudi poskusiti tisto sredstvo, o katerem imajo nekateri upanje, da bi nas vendar utegnili obvarovati take nesreče. In, gospoda moja, da se ravno jaz potezam za to sredstvo in prosim visoko zbornico za naklonjenost, to ni čudno, če se pomisli, da se toča nobenih krajev tako ne drži, kakor ravno takih, kjer raste trta.

Zatorej, gospodje, boste mi to uslugo storili, da boste sprejeli to resolucijo, katero hočem prebrati, predno še nekaj drugega utemeljim, pa s prav kratkimi besedami, kajti nekdo mi pravi, da je že davno odbila dvanajsta ura in se oglašja za svojo pravico.

Resolucija se glasi:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da potom okrožnice opozarja županstva na poskušajo streljanja proti toči in se deželnemu odboru iz deželnega zaklada dovoli kredit 300 gld. v podporo onim, ki bodo delali take poskušnje.»

Druga stvar bo pa jako kratka in je ta. Kakor berem v dotičnem poročilu, se trtne škropilnice oddajajo semtertje tudi brezplačno. Jaz si želim, da bi naše ljudstvo našlo obilo dobrotnikov, vendar pa imam svoje pomisleke proti temu, da bi se ljudem škropilnice oddajale brezplačno. Hočem to s konkretnim slučajem dokazati. Vzemimo, vlada, deželni odbor, kmetijska družba pošlje milostljivo brezplačno v mojo občino dve škropilnici. Kdo naj ju sedaj rabi? Nas je okolu 200, ki bodo že letos rabili škropilnice. Recimo torej, dve naj bi bili občini na razpolaganje. Vsi bomo planili na župana, vsi smo potrebni in vsi imamo pravico do njih, ker so občini dane. Ako se pa škropilnice dajo posameznikom brezplačno, gospodje, vsaj vemo: homines sumus, vsi imamo svoje slabosti in torej bodo rekli tisti, ki niso nič dobili: Zakaj jaz nisem nič dobil, jaz sem tudi reven.

Jaz torej mislim, da naj bi se škropilnice ne dajale nikomur brezplačno, ampak da se dotični podporni denar izroči kmetijski družbi, ki naj nakupi škropilnice, potem pa jih oddaja revnim vinogradnikom po znižani ceni ter jih tako prisili, da si bodo škropilnice kupovali. Ako eden dotičnih stroškov ne bo zmogel, pa jo kupita lahko dva ali trije skupno.

Predlagam torej še nastopno resolucijo.

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, ukreniti, da se trtne škropilnice ne bi dajale brezplačno, ampak za dovoljeno podporo naj se kupijo škropilnice ter po znižani ceni oddajajo revnejšim vinogradnikom.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resoluciji gospoda poslanca Schweigerja, izvolijo ustati.

(Se podpirata. — Werden unterstützt.)

Resoluciji sta zadosti podprti in sta torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Gospod predlagatelj je svoji resoluciji tako izvrstno utemeljil, da nimam ničesar pristaviti in samo prosim, da se nespremenjeno sprejmeta.

Deželni glavar:

Mislím, da se o resolucijah gospoda poslanca Schweigerja lahko glasuje skupno.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Torej prosim glasovati.

Gospodje, ki se strinjajo s tema dvema resolucijama, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim še glasovati o predlogu gospoda poročevalca, da se marg. št. 73. vzame na znanje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 74. poroča o konjerejski enketi.

Prosim da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

O marg. št. 75. omenim samo to, da je kmetijska družba med tem časom že imela svojo sejo, v kateri se je izrekla, da prevzame kmetijsko-kemično poskuševališče na svoja ramena.

Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako naj se vzamejo na znanje marg. št. 76.—78.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé marg. št. 79. samo toliko omenim, da se v državnem proračunu nahaja svota za popravo ograjnega zidu botaniškega vrta.

Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere marg. št. 80.—95., ki se brez debate vzamejo na znanje — ließt die Nr. 80—95, welche ohne Debatte zur Kenntnis genommen werden.)

Pri marg. št. 96. usojam si opozoriti na tabelo, ki se nahaja na straneh 66. in 67. in katera gospodom v upravnem odseku in tudi meni ni bila popolnoma jasna.

Ako se pregledajo te številke, vidi se, da manjka nek ključ, po katerem so tabele sestavljene. Tako n. pr. berem tukaj, da je v Kranjskem okraju bilo potrebnih 136 bikov, potrjenih je bilo 57 in da jih primanjkuje pa samo 19. Ne vem, kje naj se drugi vzamejo. Dalje Krško. Tu berem, da je 77 bikov potrebnih, da je od komisije 82 bilo kot sposobnih spoznano in da jih primanjkuje 8. Potem imamo Logatec. Tu je bilo 71 potrebnih, 43 potrjenih, manjka pa nobenega ne.

Vse te točke so nekako nejasne, mislim pa, da je ta nejasnost v prvi vrsti pripisati poročilom okrajnih zdravnikov, ki podajajo te številke, ne vem po kakem načinu. Vsekako bi bilo želeli, da se stvar razjasni in vsled tega si usojam predlagati v imenu upravnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. deželna vlada se naprosi, da v bodoče v po svojih okrajnih živinozdravniških sestavljenih statističnih podatkih gledé plemenskih bikov bolj resnici odgovarjajoče poroča deželnemu odboru.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, in ki hočejo ob enem marg. št. 96. vzeti na znanje, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poslanec Lenarčič:

Gledé marg. št. 97. nimam nič omeniti, samo prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako prosim, da se vzame na znanje marg. št. 98.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoka zbornica! Tam doli na Kranjskem blizu primorske meje poleg državne ceste na Trst se nahaja zadnja kranjska vas Sinadole. Prebivalci te vasi so ubožni, njihovo polje je kamenito. Imeli so pred par leti še 450 oralov spašnikov. Spašniki so za prebivalce te vasi takorekoč življensko vprašanje, ker ti prebivalci živijo skoro jedino le od živinoreje in ovčje-reje. Ta vas je prepustila pred 3 ali 4 leti 100 oralov spašnikov za pogozdovanje Krasa, in sicer skoro najboljše spašnike. Ostal pa je tam spašnik «Selivec», ki ima južno lego, ki je proti burji varna. Zdaj pa se je

dopadlo gozdnarjem, da naj se tudi ta spašnik pogozdi. Ljudstvo se temu upira, rekoč da jim ta spašnik služi ne le s tem, da ondaj zgodaj spomladi raste trava, da morejo ondaj pasti svoje ovce in janjčke, ampak tudi s tem, da najde ondaj živina ob slabem vremenu zavetišče. Toda vse to ni pomagalo nič, kajti agrarna komisija je sklenila, da se ima 38 oralov prej omenjenega spašnika pogozditi. Nasproti temu spašniku pa so drugi spašniki teh posestnikov, ki so burji silno izpostavljeni in se stikajo s spašniki primorskih posestnikov, ki so že pogozdeni na takozvani »Čebulovci«, ktere so Sinadolci ponudili za pogozditev. Kakor že rečeno, vse ni nič pomagalo, marveč je izšel od agrarne komisije odlok, da se mora spašnik »Selivec« v obsegu 38 oralov pogozditi. Dotični posestniki so se proti temu odloku pritožili na c. kr. deželno agrarno komisijo. To je skoraj življensko vprašanje za tisto vas, če se posestnikom vzame spašnik, ki jedini je še nekaj vreden, kajti drugega spašnika tako nimajo, da bi bil kaj vreden. Jaz mislim, da je tukaj tisti prostor, da si usojam ekselenci gospodu deželnemu predsedniku priporočati, da tisto pritožbo usliši in ukrene, da se ne bodo spašniki na »Selivcu« pogozdili, ampak oni na »Čebulovci«.

Poročevalec Lenarčič:

Nimam ničesa omeniti in samo prosim, da se marg. št. 98. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje predlagam, da se vzamejo na znanje še ostale številke § 3. lit. A., to so marg. št. 99., 100. in 101. O vseh teh številkah nimam ničesar omeniti.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, smatram, da je predlog sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Zadnja točka:

b) o § 3. B (Agrarne razmere)

b) über § 3 B (Agrarverhältnisse)

odpade, ker poročilo upravnega odseka še ni gotovo.

Izročeni sta mi bili še dve interpelaciji in sicer prva od gospoda poslanca viteza Langerja in tovarišev.

Prosim gospoda zapisnikarja, da jo izvoli prečitati.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

Interpellation.

In der Sitzung des krainischen Landtages vom 4. Jänner 1896 wurde von den Abgeordneten Klun, Povše und Genossen der selbständige Antrag gestellt, der Landtag

wolle beschließen, die k. k. Regierung werde aufgefordert, bei Erneuerung des Ausgleiches mit Ungarn die Frage der Reincorporirung des Districtes Sichelburg und der Gemeinde Marienthal zu Krain zur Austragung zu bringen. — In Erledigung dieses Antrages wurde in der Sitzung vom 8. Februar 1896 eine Resolution beantragt und einstimmig angenommen, der zufolge der Landtag des Herzogthums Krain sein unentwegtes Festhalten an den nie erschütterten Rechtsansprüchen des Landes auf die Reincorporirung des Districtes Sichelburg und der Gemeinde Marienthal neuerlich betont, gegen die Holzabstockungen in den dortigen ärarischen Wäldern seitens der ungarischen Regierung protestirt und die k. k. Regierung wiederholt und dringend auffordert, in Befolgung des Gesetzes vom 8. Juni 1871, R. G. B. Nr. 49, Absatz 1, die Rechte des Landes Krain zu wahren, demnach die Reincorporirung des Districtes Sichelburg und der Gemeinde Marienthal, also der ehemals krainischen Militärgrenze, zu Krain endlich und ehestens zur Durchführung zu bringen.

Durch einstimmige Annahme dieser Resolution hat der krainische Landtag nicht nur das ungetheilte Interesse an dieser das Land lebhaft berührenden Frage zum Ausdruck gelangen lassen, sondern ebenso auch die dringende Forderung nach Wahrung der Rechtsansprüche des Landes der k. k. Regierung in entschiedenster Weise neuerlich in Erinnerung gebracht.

Seitdem sind nun zwei Jahre der Ausgleichsverhandlungen verflossen, ohne daß irgend welche Kenntniss über das Vorgehen der k. k. Regierung in dieser Richtung in die Oeffentlichkeit gedrungen wäre.

Mit Rücksicht auf die nunmehr sich dem Abschlusse nähernden Ausgleichsverhandlungen mit Ungarn erscheint der Landtag des Herzogthums Krain berufen, über den Stand der durch ihn angeregten, Krain betreffenden Angelegenheit von der k. k. Regierung Aufschluß zu erbitten.

Wir stellen daher an Se. Excellenz den Herrn Landespräsidenten die Frage:

Welche Schritte hat die k. k. Regierung zur Wahrung und endlichen Befriedigung der unerschütterten Rechtsansprüche des Landes Krain auf Reincorporirung des Districtes Sichelburg und der Gemeinde Marienthal, somit der ehemals krainischen Militärgrenze, eingeleitet und mit welchem Erfolge?

Laibach, 21. Februar 1898.

Ritter von Langer — Dr. Schaffer — Liechtenberg — Muersperg — Loy — Lentz — Schwegel — C. Luckmann — v. Wurzbach — Barbo.

Deželni glavar:

Ich beehre mich, diese Interpellation Sr. Excellenz dem Herrn Landespräsidenten zu überreichen.

Drugo interpelacijo so mi izročili ekselencia gospod poslanec baron Schwegel in tovariši.

Prosim gospoda tajnika, da jo izvoli prečitati.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

Interpellation

an Seine Excellenz den Herrn Landespräsidenten.

Seit einigen Tagen gibt sich in einzelnen Kreisen der Landeshauptstadt eine gewisse Erregung kund, die geeignet erscheint, die bisher ungetrübte Ruhe der Stadt und die friedlichen und einträchtigen Beziehungen ihrer Bevölkerung in bedauerlicher Weise zu stören. Diese Erregung nahm ihren Ausgang in Demonstrationen gegen deutsche Hochschüler, die ihre Ferienzeit in der Heimat verbringen, und denen kein berechtigter Vorwurf, die herrschende Ordnung gestört zu haben, gemacht werden kann. Es muß anerkannt werden, daß von allem Anfange an in allen ernsten und gemäßigten Kreisen der Bevölkerung der Wunsch zum Ausdruck gelangte, es müsse dahin gewirkt werden, dieser unbegründeten Erregung innerhalb streng gesetzlicher Schranken durch eine beruhigende Einwirkung Einhalt zu thun.

Leider hatten diese Bemühungen bisher nicht nach allen Seiten den gewünschten Erfolg. Durch eine wohl-vorbereitete Agitation, die öffentlich betrieben wurde, ist gestern unter sehr zahlreicher Beteiligung der verschiedensten Elemente ein großer Auflauf vornehmlich in der Sternallee und der Schellenburggasse in Scene gesetzt worden, der ohne jeden Grund gegen das Casinogebäude dirigirt wurde und zu sehr bedauerlichen Ausschreitungen führte. Die Sicherheitswache, obwohl sie bemüht war, den Excedenten entgegenzutreten, war allein nicht imstande, diesen Ausschreitungen ein Ende zu machen, so daß Gendarmerie requirirt werden mußte, um Ordnung und Ruhe zu schaffen.

Indem wir diese bedauerlichen Thatfachen constatiren, geben wir der Ueberzeugung Ausdruck, daß die stattgefundenen Ausschreitungen in allen ernsten und gemäßigten, und in den überwiegenden Kreisen der Bevölkerung gleichmäßig beklagt und verurtheilt werden. In allen diesen Kreisen glaubt man aber auch die Quelle, aus welcher diese Verheerungen entspringen, zu kennen und ist der Meinung, daß durch entsprechende Vorkehrungen der agitatorisch hervorgerufenen Störung der öffentlichen Ruhe Einhalt geboten werden könnte. Diese Verhältnisse sind, glauben wir, auch der h. Regierung nicht unbekannt und es liegt in ihrer Macht, den herrschenden Uebelständen abzuhelpfen.

Die Gefertigten stellen daher an Se. Excellenz den Herrn Landespräsidenten die Anfrage, ob ihm diese Verhältnisse bekannt sind, und ob die Regierung in der Lage ist, Maßregeln zu ergreifen, welche solchen ungesetzlichen und die öffentliche Ruhe störenden Ausschreitungen rasch und dauernd Einhalt zu thun geeignet sind.

Laibach, 21. Februar 1898.

Schaffer — Freih. v. Wurzbach — Graf Barbo —
Schwegel — Auerberg — L. Liechtenberg — Lentz —
C. Luckmann — Langer — Loy.

Deželni glavar:

Počastujem se, interpelacijo izročiti vzvišenosti gospodu deželnemu predsedniku.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Die Interpellation des Herrn Abgeordneten Ritter von Langer, welche eine für das Land Krain hochinteressante Frage betrifft, bin ich nicht in der Lage, heute eingehend zu beantworten, was ja natürlich ist. Vielleicht wird es mir jedoch möglich sein, noch im Laufe der Session die gewünschte Antwort geben zu können. Heute möchte ich nur constatiren, daß die Verhandlungen keineswegs schlummern, sondern erst in den jüngsten Tagen über Ersuchen der Regierung von Seite des Landesausschusses der Regierung ein Abdruck jener alten Karte von Krain zugestellt wurde, welche im Archiv des hiesigen Gymnasiums sich befindet, eine Karte, welche requirirt wurde, um bei den weiteren Verhandlungen mit der ungarischen Regierung und dem hohen Ministerium als Grundlage zu dienen.

Wie weit diese Verhandlungen mit Ungarn gediehen sind und welcher Standpunkt dabei von Seite des ungarischen Ministeriums eingenommen wurde, bin ich natürlich dormalen anzugeben nicht in der Lage.

Ich bitte für heute sich mit dieser Antwort zu begnügen.

Die zweite Interpellation, welche mir von Seite der Herren Abgeordneten Baron Schwegel und Genossen überreicht wurde, spricht davon, daß in den überwiegenden Kreisen der Bevölkerung die gestrigen Ereignisse gleichmäßig beklagt und verurtheilt werden; weiters wird darin erklärt, daß man in diesen Kreisen die Quelle, aus welcher diese Agitation stammt, zu kennen glaube; schließlich wird an die Regierung die Frage gerichtet, ob ihr selbst die Verhältnisse bekannt sind und ob sie Maßregeln ergreifen werde, die solchen ungesetzlichen und die öffentliche Ruhe störenden Ausschreitungen rasch und dauernd Einhalt zu thun geeignet sind.

Auf diese Interpellation habe ich die Ehre zu erwidern: Auch ich bin überzeugt, daß man in den weitesten Kreisen der Bevölkerung die Demonstrationen einmütig verurtheilt, die sich gestern ereignet haben und die nur von einer Volkschichte hervorgerufen wurden, welche in dergleichen aufregenden Scenen ihre besondere Freude und Belustigung erblickt, während der übrige Theil der Bevölkerung und — das muß ich besonders betonen — auch die slovenische studirende Jugend, die Hochschüler, diesen Demonstrationen vollkommen ferne gestanden sind.

Was weiters die Quelle betrifft, aus welcher die Agitation ausgieng, so kann ich mich heute darüber nicht aussprechen; dies ist nur möglich auf Grund einer eingehend geführten Untersuchung, die hoffentlich Licht in die Sache bringen wird, noch mehr Licht, als vielleicht heute schon auf diese Angelegenheit gefallen ist. Was endlich die von der Regierung zu ergreifenden Maßregeln anlangt, so muß ich erklären, daß die nöthigen Anordnungen

getroffen sind und erforderlichenfalls werden getroffen werden, welche geeignet sind, die Wiederholung derartiger Demonstrationen im Keime zu ersticken und, wenn dies nicht gelingen sollte, mit allem Ernste und Nachdrucke weiteren Ausschreitungen entgegenzutreten. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Prihodnja seja bo v četrtek dné 24. t. m. ob 10. uri dopoldne in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznaniti mi je še, da ima upravni odsek sejo danes popoldne ob $\frac{1}{2}$ 5. uri.

Finančni odsek ima sejo danes popoldne ob 5. uri in jutri ob $\frac{1}{2}$ 3. uri popoldne.

Dalje ima jutri in sicer ob 10. uri dopoldne sejo odsek za volilno reformo.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 45 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 45 Minuten Nachmittag.

